

RAZORI

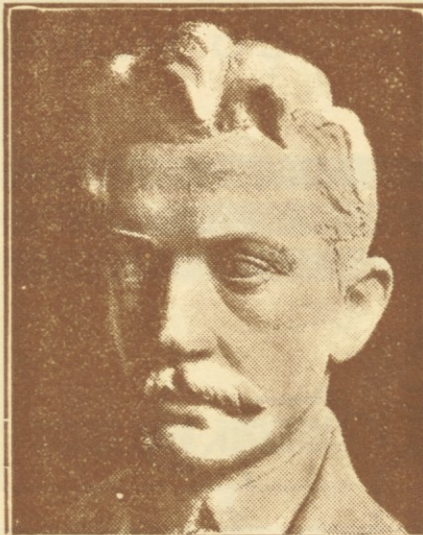
LIST ZA DORAŠČAJOČO MLADINO

LETO VII 7 1938 - 39

Ministrstvo prosvete je z odlokom S. n. br. 40984 od 29. oktobra 1937 ponovno priporočilo „Razor“ za vse meščanske in nižje srednje šole

Za Velikonoč smo izdali poleg redne številke še poskusno številko »Razorov« v obliki časopisa, ki stane 1 dinar. To številko boste prodajali med tovariši in sorodniki in čim več števil bo kdo prodal — lepšo nagrado bo dobil! Nagrade so: 1 moško kolo, 1 žensko kolo, harmonike, foto-aparati, zapestne ure, knjige itd. Napravite si načrt, komu boste to številko lahko prodali. Vsak naročnik lahko proda 10 števil! Seveda pa tudi več. Javite gg. poverjenikom, koliko jih boste lahko prodali.

Nagradno vprašanje št. 7

1. Kateri slovenski pisatelj je to?
2. Kje in kdaj je rojen?
3. Kdaj je umrl?

Rešitev križanke

Vodoravno: 1. pobegniti, 8. refraktor, 15. Orle, 16. Anton, 18. ikra, 19. gorje, 20. um, 21. AA, 23. rotim, 24. Baden, 25. luč, 26. krona, 27. Drava, 29. ar, 31. do, 32. Pirej, 34. bo, 35. Ela, 37. etapa, 40. pok, 41. na, 42. ocena, 44. ora, 45. kolar, 47. ob, 48. car, 49. Ana, 50. os, 52. ikra, 53. poslikati, 54. idol, 55. aa, 56. res, 57. ara, 59. as, 61. trasa, 63. tat, 65. reven, 68. as, 70. ost, 71. malik, 73. kan, 74. DN, 75. ras, 77. vi, 78. mu, 80. Pag, 81. trula, 84. Ema, 85. hiter, 87. Borut, 88. SK, 90. to, 91. upati, 92. emir, 94. oster, 97. krov, 98. romantika, 99. podlasica.

Navpično: 1. pogodba, 2. borba, 3. Erjavec, 4. gledalec, 5. ne, 6. tam, 7. in 8. ro, 9. en, 10. ri, 11. akropola, 12. kronika, 13. Tatar, 14. Rimljan, 17. Trubar, 20. Una, 22. ako, 28. ro, 30. re, 31. da, 33. en, 36. anapest, 38. toplota, 39. packati, 40. ponirek, 42. obrat, 43. Arosa, 45. katar, 46. Rodan, 47. Oka, 51. S. O. S., 56. Rasputin, 58. avantura, 60. Maribor, 62. ro, 64. Alamut, 66. en, 67. Anglija, 69. sa, 71. mi, 72. km, 74. da, 76. strem, 77. vas, 79. uho, 80. pravi, 82. Ruma, 86. epos, 89. kok, 90. tro, 93. rt, 95. sa, 96. ep, 97. kl.

PAZI! Naslov uprave: Uprava Razorov v Ljubljani, Gregorčičeva ulica 23 — Naslov uredništva: Tone Gaspari, urednik „Razorov“ in upravitelj meščanske šole v Domžalah

Naslovno stran vsake številke riše slikar Nande Vidmar.

RAZORI izhajajo vsak mesec v šolskem letu. — Letna naročnina 30 din, posamezna številka 3 din. List izdaja Združenje jugoslov. učiteljstva meščanskih šol, ljubljanska sekcija, zanjo odgovarja Anton Fakin, upravitelj meščanske šole v Ljubljani. List urejuje Tone Gaspari, upravitelj meščanske šole v Domžalah. Za uredništvo odgovarja Pavel Kunaver, upravitelj meščanske šole v Ljubljani. Tiska tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani (njen predstavnik Otmar Mihalek).

Jože Kranjc

Ob taboriščnem ognju

Tema je že bilo, ko se je vlak bližal Martuljku. V vozovih so mežikale luči in obsevale pisano družbo ljudi. Blizu mene je dremal debelušen gospod, si zdaj pa zdaj obrisal čelo, privzdignil obrvi in s tujo govorico vprašal: »Kranjska gora?« in je spet dremal naprej, ne da bi čakal odgovora; tam ob oknu je stal otrok in neprestano vrtil ročaj za zapiranje in odpiranje, ob njem pa je slonela drobna gospa in ga gledala z zadovoljnimi, vlažnimi očmi. Vse polno je bilo ljudi, ki so govorili po nemško, po madžarsko, po srbsko, vsi so se peljali v planine ali vsaj pod nje.

Nenadoma me je nekdo potegnil za rokav. Ozrl sem se in zagledal človeka srednje postave, ploščatega čela, rjavih, drobnih oči, ki mi je govoril:

»Kam pa?«

Odvrnil sem mu:

»Skavte grem obiskat,« in si vlekel nahrbtnik čez ramena.

Človek je nenadoma poskočil, oči so mu zažarele v neki čudni bliščavi, zagledal se je vame in govoril:

»Kaj? Skavte?«

Lopnil me je po ramenih in skoraj vpil:

»Tudi jaz sem skavt. Saj dovoliš. Jaz sem Siva mravlja, kliči me pa kar Mrav. Ravno prav. Tako, tako. Skupaj bova šla, ti sam tako ne bi našel v tej temi. Veš, stanujemo sredi gozda. Podnevi bi že kako prišel, toda ponoči? Da, da...«

Vlak se je ustavil in izstopil sem. Med izstopanjem sem mu dejal gospod, kar ga je tako prevzelo, da je obstal kar na stopnicah, zamahnil je z roko in na ves glas pravil:

»Kakšen gospod? Mravlja sem in Mrav mi moraš reči. In tikati me moraš. Naša pravila pravijo, da smo vsi taborniki bratje in sestre; k nam greš, zato si naš brat, kajti stvar je taka —«

Malo je manjkalo, da ga vlak ni odpeljal s seboj. Zadnji trenutek je še skočil na hodišče, me takoj pograbil pod pazduho in me potegnil s postaje na temno pot. Ubiral je hitre korake in mi ves čas ni pustil do besede, temveč mi je pripovedoval, da se ne šali, temveč, da je res Mravlja, da so pa še drugi, ki imajo drugačna

imena: kakor Sinji galeb, Beli ris, Črni krokar, Gadje oko, Medvedje srce, Rdeča pest, Visoki, Široki, Veliki ogenj in Plamen — —, ženske pa: Jelka, Iris, Lotos, Jutrnja in Večerna rosa, Zvezdica, Gorska cvetka in še cela vrsta drugih imen, nazadnje pa je zatrdil, da jih tabori čez šestdeset.

Ujel sem trenutek, ko se je Mrav izpodtaknil ob korenino, in sem vprašal:

»Ali tudi dekleta tabore.«

»Tudi, toda so čisto ločene od nas. Imajo svoj tabor in svojo stražo. Pa otroci so pri njih.«

Potem mi je razlagal, da imata oba tabora po enega vodjo tabora, da je moški Zajec — —, povedal je brž: godi se prvič v zgodovini, da zajec kraljuje vsej zverini — —, čez vse pa da je glavni vodja Medvedje srce, da pa so vmes profesorji, učitelji, dijaki, vsi ena družina, ki se ravna po skavtskih zakonih.

Nato mi je povedal, da sta vmes tudi dva slikarja, en pisatelj in ena pevka, da je taborno življenje razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek, da imajo vsak večer zbor pri tabornem ognju, kjer nastopajo vsak s svojo točko, da ne sme tabornik ne piti, ne kaditi, kratko in malo, da je njih geslo: s naravo k novemu človeku.

Tako sva šla skozi gozdove in menda sva že precej časa hodila, ko se je Mrav nenadoma ustavil in vzdiknil:

»Ali vidiš?«

Pogledal sem na stežaj, kolikor sem mogel, da bi kaj razločil, toda ni se mi posrečilo. Tema je bila gosta, da bi jo lahko rezal, vendar sem se zlagal:

»Vidim.«

»No, tisto tam gori je tabor.«

»A tako?« sem malomarno dejal, Mrav pa me je z vso silo potegnil za sabo. Šla sva čez travnik, zavila nekam v stran, ko sem nenadoma obstal ko pribit.

Nekaj korakov pred mano sta stala dva goreča stebra, vsak na eni strani, ob njima sta kakor v zraku viseli dve režeči konjski lobanji, nad vsem pa je plapolala razsvetljena državna zastava.

»A vidiš? A gledaš?« mi je ponovno dejal Mrav, me nalahno sunil pod rebra in zadovoljno nadaljeval:

»To je vhod. Zdaj pa naprej!«

In že sva stopila v taborišče. Tabor je bil prostran travnik, na čigar koncu, obdanem z mogočnimi krošnjami dreves, so se v polkrogu svetlikali šotori. V sredi polkroga je proti nebu plapolal mogočen kres, iskre so se ko zlati metulji lovile po mračnem zraku, vejevje je v žerjavici pokalo, čez vse pa se je nalahno plazil dim.

Okrog in okrog ognja so sedele temne postave, strmele so v plamen in zdelo se mi je, da je vse tiho in mirno. Tam, kjer se je krog sklepal, pa je rastle iz zemlje velikanska korenina, kakor bi bilo okrog obrnjeno drevo, obtesana je bila v obliko prestola in na njej je sedel širokopleč mož. Videl sem, da je pravkar dvigal roko, in glasno sem se čudil.

Mož ob meni se je nenadoma zresnil. Pogledal me je od nog do glave, potem pa je čisto tiho dejal:

»Mir! Tiho bodi! Zdaj ne smeš govoriti...«, nato me je prijel za roko in mi šepnil:

»Pojdiva bliže, toda po prstih.«

In res sva šla, kakor bi bila v cerkvi in prišla sva čisto zraven. Na hlo dih, položenih v krog so sedeli taborniki; z žarečimi obrazi in bleščečimi očmi so strmeli v prestol...

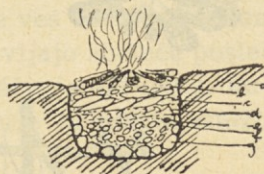
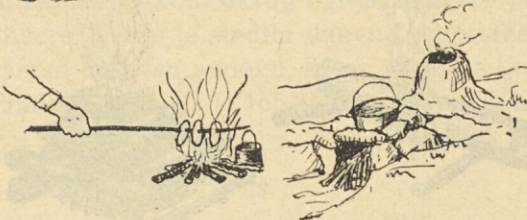
»Tam je glavni vodja tabora: Medvedje srce!« sem slišal v uho in videl, kako je vodja vstal in zaklical v noč:

»Našo pesem!«

Vse postave so planile po koncu, obstale so druga poleg druge in je že zadonela pesem tabornikov v temni gozd.

Odmevi te pesmi so se skrivnostno razlezli v nočno tišino.

Pesem me je prevzela. Saj si lahko mislite: noč sredi gozda, kres, čvrčanje murnov in globoko mrmranje gozda okrog mene, vmes šumenje Save in odmev slapov nekje nad mano — pa ta pesem iz šestdeset grl. Tisti hip sem se spomnil svoje mladosti v Borovnici, pastirjevanja, študentovskega potepanja; v meni se je oglasilo spet tisto neizrečno in nedosegljivo hrepenenje po prirodnosti svobodi, začutil sem, kako pada raz mene ljubljanski kavarniški in gostilniški dim pa prazno besedičenje ob mizah.

Čas izletov se bliža — takole si boste skuhali južino

Moj spremljevalec pa je bil petja menda že privajen, kajti stisnil me je za prste in mi šepnil:

»Še vse kaj drugega boš slišal.«

Začudeno sem ga pogledal, na kar sem se brez vzroka nasmehnil in se spet obrnil k tabornemu ognju. Medvedje srce, vodja

tabora, je spet dvignil roko do ramena, z dlanjo obrnjeno proti ognju, in je dejal:

»Mir z vami, bratje in sestre!«

Soglasno mu je odgovoril zbor:

»Mir s teboj!«

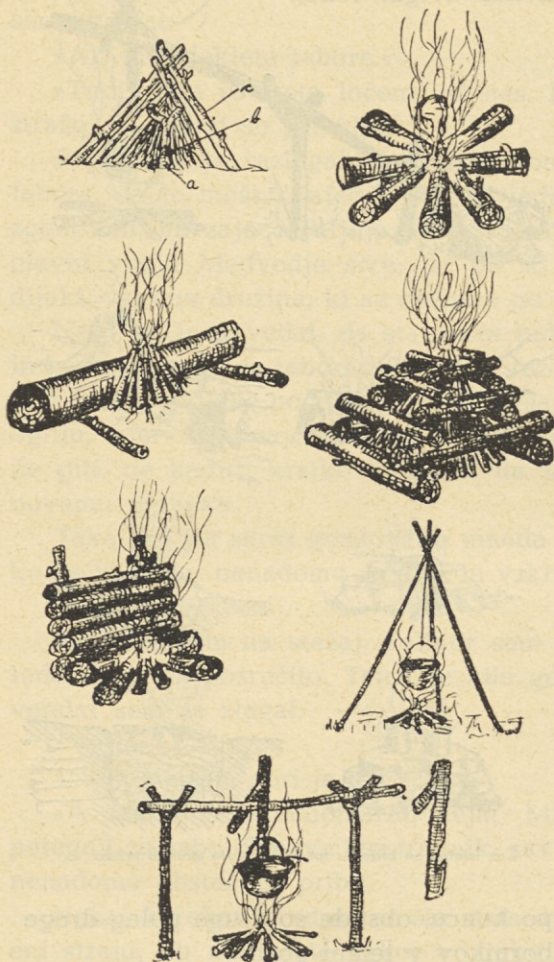
Vsi so sedli nazaj na hlode. Vodja pa je obstal pred kresom, nekajkrat si je potegnil z roko čez obraz, si popravil lase, ki so mu padali čez oči, podrgnil si je prstrižene brke in začel:

»Bratje in sestre! Danes vam zadnjič govori Medvedje srce. Služba in družina me kličeta, da zapustim vas, ta tabor, te gozdove, Špik in Prisank, in grem spet nazaj med štiri stene. Vi boste še ostali. Prosim vas, izpolnajte naše zapovedi, bodite dobri v samih sebi, ljubite prirodo, da boste lahko ljubili človeka. Najdražje pa, kar naj vam bo

najbolj pri srcu, pa bodi človek, ki se gloda iz dneva v dan in komaj živi, narod naš ubogi, od katerega je samo del svoboden, in naša domovina, ki se še išče in nastaja. Medvedje srce je govorilo!«

Ves zbor mu je odgovoril z mrmranjem. Vprašujoče sem se obrnil k spremljevalcu, ki se je nasmehnil in mi pojasnil:

»Nočemo motiti noči in narave in zvezd s ploskanjem in vpitjem; to tiho mrmranje je znak našega zadovoljstva.

Razni načini taboriščnega ognja

Še ni dobro končal, ko me je pahnil od sebe, preskočil hlode in ljudi, se postavil pred ogenj in zaklical:

»Brat Medvedje srce, dovoli, da bom jaz vodil zbor naprej?«

Medvedje srce, ki je ta čas že sedelo na prestolu, je pokimalo, moj novi prijatelj Mrav pa je jel švigati od osebe do osebe, mahal je z rokami in nekaj dopovedoval, potem pa se je umaknil za dva, tri korake, sunil z glavo nazaj, da mu je pokvečeni klobuk odletel v loku na travo, in je že zaorila pesem:

Gor čez izaro, gor čez gmajnico ...

Za tem so nastopili štirje študentje, ki so prav ubrano zapeli nekaj umetnih pesmi. V tabor je nenadoma prišlo veselo razpoloženje. Od nekod se je prikazala harmonika, kmalu za njo kitara, že so se dvignila dekleta in zaplesala kolo okrog ognja, mamice pa so s ponosom zrle v svoje hčere. Temu je sledila dnevna reportaža, in sicer v verzih po nekakšnem čudnem napevu, ki ga je spremljal ves zbor s tihim? bunda, bunda, bunda ... Iz teh bund smo zvedeli:

*Če kuhaš v vodi cimet, riž,
prismojen mlečen riž dobiš.*

*Dež urni zemljico škropi
dežurni pa v šotoru spi.*

*Gorska cvetka je pri Savi stala
tam na produ kotel izpirala ...*

Iz te melodične reportaže sem spoznal, da je ves tabor razdeljen v delavne družine, ki izmenoma vsak dan opravljajo sledeče posle: budnico, kuhanje zajtrka, pregled šotorov, čiščenje travnika, kuhanje kosila, pomivanje kotlov, kuhanje večerje in nočno stražo od mraka do zarje.

Po reportaži je sledila tekma za najlepšo lirično pesem — po tej pa je vodja spet vstal, vse je nenadoma utihnilo in začul sem besede Medvedjega srca:

»Ozrimo se v ogenj s štirimi plameni in molimo!«

Ves tabor se je v krogu postavil okrog ognja, nekateri so sklenili roke, drugi so sklonili glave — nastala je tihota, ki jo je spremljala Sava s svojim šumenjem in gozd s svojim mrmrajočim molkom.

Čez čas je vodja pozdravil:

»Mir z vami!«

»Mir s teboj!« je odgovoril zbor in že so odšle dekleta v svoj tabor, fantje pa vsak v svoj šotor. Zatrobil je rog, po šotorih so posijale luči, rog je spet zatrobil zategnjeno pesem spanja, in že so

luči ugasnile ko na en mah. Ostal sem pri ognju sam. In najrajši bi stal tako sam pod milim nebom vso noč, da se ni od nekod priplazil Sivi Mrav, me prijel za roko in me brez besede peljal mimo šotorov. Na koncu se je ustavil, odgrnil zaveso šotora, me pahnil vanj in zašepetal:

»Sleci se in ulezi. In nič ne govoril!«

Menda je mislil, da se bom sam s seboj glasno pogovarjal. Zatipal sem ležišče, se izpravil in legel, potem pa sem z odprtimi očmi prisluškoval utripanju noči sredi temnega gozda.

Jos. Brinar

Kljukec in njegove prigode

Ilustrira Maksim Gaspari

Šestnajsti večer

V ognjeniku Etni pri očetu Vulkanu in gospé Veneri

»Ljubi gospodje in tovariši lovci!« je pričel vstopivši Kljukec, ki je nekoliko kasneje prišel k »Žejni mavri« kakor običajno. »Oprostite mi, ker prihajam nocoj tako kasno, toda povedal vam bom prigodo, ki mi je ravno kar žareče vstala v spominu.

Pred davnimi leti sem bil prišel na Sicilijo, in ognjenik Etna je bil takrat z novo močjo bruhal plamen in kamenje. V Kataniji sem se pridružil družbi Angležev, gospodov in gospá, pa sem jezdil z njimi do »Casa Inglese«, tako zvane angleške koče, kjer smo prenočili.

Drugega jutra so nam vodniki in gonjači oslov svetovali, naj se čim prej vrnemo, ker meče ognjenik vedno večje množine kamena in pepela iz žrela. Res jo je vsa družba: gospodje, gospe, vodniki in štirinožni osličji — vsi so jo urnih krač ubrali navzdol. A jaz sem jo mahnil z mirnim srcem navkreber, in v treh urah sem dospel do roba ognjenikovega žrela.

Trikrat sem obhodil vse žrelo, ki si ga najbolje mislite kot velikanski lijak. Razgled preko otoka in morja je bil nepopisno lep; a mene je bolj zanimalo, da bi zvedel, kakšna je notranjost ognjenika. Naposled sem se odločil, da skočim v brezdanje brezno!

Jedva pa sem bil skočil v žrelo, že mi je bilo hudo žal; zakaj padel sem v neznansko vročo kopel, in žareče oglje je kar tako frčalo krog mojega telesa in mi delalo skeleče opekline. Nič kaj prijeten občutek, si lahko mislite, gospodje!... A da bi se zdaj ustavil, to ni bilo mogoče — kako neki!?

Žareče kamenje je frčalo navzgor, jaz pa sem padal, padal — vedno urneje. Ne morem se več spominjati, ali sem se naposled na peklensko vročino navadil ali pa sem se onesvestil. Končno sem treščil na dno — lop! in se mahoma prebudil. Ropotalo, drdralo in kričalo je krog mene — in ko sem odprl oči, sem videl, da sem prišel v družbo očaka Vulkan in njegovih ciklopov.

Kako so se očak Vulkan in njegovi sajasti pomočniki začudili, ko sem tako nepričakovano treščil mednje, — no to si lahko mislite, gospodje in tovariši! Ko sem se bil predstavil, kakor se spodobi, je Vulkan ročno odšepal k svoji omari ter mi prinesel mazila in obližev, ki mi jih je s svojo roko namažal in navezal na rane. In to je resnično moralo biti čudodelno mazilo; zakaj četudi sem bil hudo razmesarjen in opečen, vendar so se mi rane kar ročno zacelele, in — le ne spogledujte se, prijatelji! — *zacelele so se celó raztrgane in sežgane luknje v moji obleki!*

Mlad ciklop mi je prinesel nato skledo tople morske vode. Umil sem se in očedil. Potem me je prijazen gostitelj Vulkan pospremil k svoji zakonski polovici, h gospé *Veneri*, ki se ji pa na obrazu in postavi še ni prav nič poznalo, da je že toliko tisoč let stara...

Dvoje še danes zelo, zelo obžalujem: *prvič*, ker nisem vprašal, katera tvrdka izdeluje čudežno mazilo za rane in opekline, oziroma po kakšnem receptu jo Vulkan sam izdeluje; — in *drugič*, da nisem poizvedel, s kakim lepotilom si gospa Venera ohraja svojo polt tako mehkomladostno. — Jaz imam namreč nekaj tetk, ki bi mi bile za tako razodetje zelo hvaležne, četudi še niso tako silno stare. Kdor bi dál obe sredstvi v prodaj, no, ta bi zabogatel!

Sicer pa je zakonska dvojica v podzemlju prav lepo in prijazno z mano ravнала. Gospa Venera se je res včasih nekam zasmehljivo

držala, in kakor sočutje je večkrat zatrepetalo na njenem zalem obličju, kot bi hotela reči: Prav za prav se mi smiliš, ti revni pozemeljski črv! In priznati moram, dostikrat me je jezila ta milostna dobrohotnost visoke poganske boginje.

Toda on, Vulkan ali Hefajst, kakor so ga tudi klicali, on je pač bil možak poštenjak od glave do pet.

Vodil me je vsepovsod po svoji podzemeljski državi, razkazujoč mi razne delavnice, kjer so velikani ciklopi kovali razno orodje za vsakdanjo uporabo: tu pluge in brane, — tam orodje za mizarje in tesarje, — podrugod pile in žage in razno orožje: meče, oklepe itd. Na teh izprehodih sem opazil, da je vodilo na levo in desno obilo hodnikov, ki pa so jih že po nekaj korakih zapirala težka železna vrata. Nad vratmi je bilo z žarečimi črkami napisano: »V Vezuvij«, ali »V Heklo« — ali ime kakega drugega ognjenika, ki je še bruhal ali pa že tudi bil ugasel. Na nekih železnih vratih je bilo napisano »Stromboli«, a spodaj v različnih jezikih: »Prepovedan vhod«.

„Kam drže ta vrata?“ sem radoveden vprašal.

„Eh,“ se je obreznil Vulkan, ko sva korakala mimo, „neka pusta delavnica je le-tamkaj; v njej izdelujejo nekaj stvari, ki niso, da bi vsak vanje zijal. Zato je vhod tjakaj prepovedan.“

Potem je še nekaj zagodrnjal, česar nisem mogel prav slišati. Vendar pa se mi je zdelo, kakor da sem čul besede »skopci« in »samostreli«.

Še tistega dne sem vprašal v razgovoru gospo Venero, če je že kaj dostikrat bila v Strombolih?

„Nikdar! Vhod je prepovedan. Le toliko vem, da moj mož tamkaj opravlja neka posebna dela; poleg drugega kuje tudi strele za očeta Zevsa.“

Z gladko govorico, kakor že znam, sem preokrenil razgovor na druge stvari. Potihem pa sem sklenil, da ob prihodnji priliki razrešim skrivnost te delavnice. In ko so drugi dan poklicali Vulkana v Vezuvij, da bi razsodil v nekem prepiru, sem jaz uporabil prilžnost ter se splazil do prepovedanih vrat, ki so bila samo priprta. Nekaj časa sem še pomišljal, nato pa jih odprl. A kako sem se prestrašil: gromozansko je zagrmelo in na steni hodnika se je v v vseh jezikih sveta zableščal osvarilo: »Tu so nastavljeni skopci in samostreli!«

Še sem pomišljal, ali naj koračim naprej po hodniku, ki so ga žareče črke na pol razsvetljevale, ko me je nenadoma zgrabila krepka pest zadaj za vrat. In priznati vam moram, gospodje, na svojo sramoto, da so me orjaki ciklopi takrat salamensko natolkli in nabunkali.

Izpod pesti svojih silnih kovačev me je rešil šele Vulkan, ko se je vrnil domov in zaklical ciklopom: „Sat superque!“ (ali po naše: „Dosti ima!“).

Nato me je Vulkan s svojo roko zavlekel v temen hodnik in me dvignil nad črno jamo. In spustivši me iz roke, da sem padel v odprtino, mi je zagrmel v slovo jezne besede: „Nehvaležni smrt-nik! Za kazen svoji radovednosti se povrni na svet solz, s katerega si bil prišel!“

In padal sem in padal v črni temi, ki me je obdajala, padal eno uro, padal drugo uro — in ker sem omedlel, ne vem, kako dolgo sem drvel hitreje in hitreje navzdol. Zdajci pa sem se zopet izčajmal, ko sem pljusnil v precej hladno vodo. Odprl sem oči, in plaval sem v vodi, ki so na njo sijali sončni žarki. Priplaval sem na površje; a kod in kam naj plavam zdaj po širnem morju? Vsakdo na mojem mestu bi bil obupal, jaz pa sem gledal mirno naokrog in preudarjal: — samo nebo in voda, in kako neprijetno hladna, da ne rečem mrzla voda!...

Končno sem ugledal velikansko goro ledu, kakih pet milj oddaljeno. Splaval sem do gore in z otrplimi udi splezal na vrh. Onstran ledene gore sem opazil na vodi čoln, v katerem je sedelo petero divjakov in en Evropec; lovili so, očitvidno, morske krave, ki jih je v vodi kar mrgolelo. Da zbudim njih pozornost, sem kričal na vse grlo, nato pa sem se spustil po opolzlenu ledu navzdol. Kakor puščico me je neslo po bregu, in ravno tik čolna sem čofnil v vodo.

Brodniki so me potegnili v čoln, in na moja vprašanja mi je Evropec, neki Holandec, pripovedoval, da se je pred meseci ponesrečila tamkaj njih ladja. On edini se je rešil na samotni otok sredi Tihega oceana, vsi drugi pa, da so z ladjo vred utonili. A zdaj da se takole z lovom preživlja...

Torej na Južnem ledenem morju sem bil zdaj, ob koncu Tihega oceana?

Zdaj se mi je zasvitalo v glavi: to, kar se je meni v podzemlju zdel nekak hodnik ali temna jama, to je bil navpičen preduh, počez skozi središče zemlje! Kako žal mi je bilo, da nisem spotoma bolje opazoval in gledal!

Ako bi kdaj kateri izmed vas, gospodje, po mojem zgledu skočil v žrelo Etne in potem letel skozi sredino zemlje, temu bi pač svetoval, naj ob padanju nikar tudi ne omedli, ampak naj z odprtimi očmi opazuje, kakšna je naša zemlja v svojem središču. Opazil bo gotovo obilo čudes, ki jih, žal, jaz z zaprtimi očmi nisem videl!

Torej, napravite vi bolje, gospodje! — Pa lahko noč!»

(Dalje prih.)

Velikonočno darilo

Vlak je drvel med cvetočimi travniki in polji. Sonce je sijalo. V zraku je dišalo po sveže preorani zemlji, da je bil Jože kar omamljen. Omamljen od pomladi in svoje prekipévajoče mladosti. Najrajši bi vriskal, da bi odmevalo od vseh strani. Vse svoje

veselje do življenja bi izlil v to vriskanje. Naj bi vsi vedeli, da je Jože srečen.

Saj bo Jože v nedeljo doma, ko bo vstajenje in bodo zvonovi tako slovesno peli. Doma v mali hišici pod zelenim holmom pri materi. Mati! Joj, kolikokrat se mu ne stoži po njej, v sivem mestu, kjer se šola. In komaj čaka praznikov, da se povrne k njej.

Jožetu je bilo toplo in mehko pri srcu. Z desnico je segel v žep in potegnil iz nje ga mal bel ovitek, povezan z rdečim trakom. Pogledal ga je in se na-

smehnil. To je velikonočno darilo, ki ga nese materi. Koliko se je trudil, da ga je lahko kupil. Vse popoldneve je poučeval nižješolce in zato je svoje naloge zvečer pri luči pisal in zgodaj zjutraj vstajal, da se je sam učil. Ko je dobil honorar, je kupil črno svileno ruto, katero si mati tako želi. Sama si je ne more kupiti, čeprav je že vsa sključena od dela. Kako tudi, ko ima sina v šolah in je sama, ki zanj skrbi. Ah kako skrbi! Jože ve; vsako uro, vsak trenutek

Velikonočni motiv

misli mati nanj. Jožeta je toplo spreletelo ob misli na mater. Vse prepočasi so bežali cvetoči vrtovi in bele vasi pred njim. Mater bi že rad videl in domačo vas. Tudi navriskal in izpel bi se rad.

Končno je le vlak obstal na domači postaji. Kot blisk je skočil Jože iz voza. Pa ni šel po glavni cesti proti domu, kar po bližnjicah med polji in travniki jo je ubral.

»Dober dan, mati!« je zaklical, ko je skoro pritekel na dvorišče, kjer je bilo vse praznično pospravljeno, pometeno in urejeno. Mati je stala na pragu in ga čakala; vedela je kdaj mora priti. Pohitela mu je naproti, da bi ga objela. Pa ga ni. Samo izdelano, žuljavo roko mu je dala in ga ogledovala od vseh strani. In njen prezgodaj zgubani obraz se je smehljal.

Stopila sta v hišo, kjer je prijetno dišalo po komaj pečenem maslenem kruhu, potici in suhem mesu. Jože se je srečno smejal, ko ga je pozdravil ta vonj po Veliki noči.

»Ah glej! Skoro bi pozabil. To je za vas, mati. Velikonočno darilo sem vam prinesel,« je dejal skrivnostnoveselo Jože. Potegnili je bel ovitek iz žepa in ga položil v njene roke.

»Darilo?« se je začudila mati in odvezala trak na zavitku. Iz zavitka se je razvila črna svilena ruta z vijoličastimi cvetkami posuta.

»Jezus!« je vzkliknila, »svilena ruta? Kje si pa denar dobil Jože?«

»Zaslužil sem ga!« je vneto vzkliknil Jože. »Jaz sam sem ga prislužil! To je prvi denar, ki sem ga zaslužil v svojem življenju s tem, da sem druge učence poučeval,« se je smejal, da so se mu svetili beli zobje.

Mati je tiho obstala sredi kuhinje; le zravnila se je in oči so se ji zasvetile. Jože je videl in razumel, da je mati ponosno nanj.

Z enim skokom je bil na vrtu. In tam pod cvetočimi jablanami in češnjami je končno zavriskal v prelepi sončni velikonočni dan.

Pomlad se bliža

Trinajst let pozneje

Ilustriral Fr. Stiplovšek

Mladi inženir Tine Kosmač je sedel v svoji izbi in zrl tja daleč čez delavsko naselbino. V ozadju so se, prav na jugoslovansko-bolgarski meji, dvigale visoke planine, ki so bile še vse pokrite s snegom. Saj se je bližala velika noč! Tine je bil močno žalosten. Ne morebiti zaradi naročil, ki jim premogovnik ni mogel ustreči, ker so rudarji stavkali, ne zaradi velikonočne nagrade, ki bo letos zaradi manjših dobičkov občutno manjša, pač pa zavoljo mračnih obrazov v težke skrbi pogreznjenih rudarjev, zaradi prežalostnih src stoterih in stoterih lačnih, bosih in na pol nagih otročičev, zaradi pregrenkih solzá najbednejših mater, rudarskih žená, ki so nemo zrlé tja čez bele vrhove, kakor je bila bela, prazna, pošastno puščobna prikazen njihove bližnje bodočnosti... Velika noč! Tine Kosmač ni mogel več gledati tega trpljenja. Vedel je sicer, da je premogovnik majhen, da komaj, komaj tekmuje z drugimi, mnogo večjimi in bolj napredno urejenimi rudniki. Kljub vsemu pa — tako si je mislil — bi mogel lastnik primakniti delavcem kakšen dinar. Saj so z malim zadovoljni. Tako neznansko malo zahtevajo, tako malo jim to bedno in trpljenja polno življenje nudi! Največkrat niti drobtinic ne, ki padajo s preobložene mize! Tine ni svojega gospodarja, bogatega lastnika rudnika, ki je prebival v daljnem Beogradu, še nikdar videl. Slišal pa je praviti o njem, da je dobičina, vendar pa zlomsko trmast. Tine je zaman skušal pridobiti vodstvo rudnika, da bi bilo poskušalo vplivati na gospodarja, naj bi delavcem primaknil vsaj kakšno drobtinico. Sklenil je zatorej, da se bo sam odpravil v Beograd, da bo poiskal trmastega gospodarja ter se ž njim pomenil in celó sprl, če ne bo nič drugega pomagalo. Tu ne ostane več. Prežalostno je bilo, premračno, puščobno, obupno...

Milošević Pera — tako se je pisal bogati lastnik premogovnika — je sedel v svoji delovni izbi in kadil cigaro. Sluga je vstopil in priglasil inženirja Kosmača.

»Vem, vem, to je tisto slovensko gobezdalo, ki bi bilo rado usmiljeno in radodarno na moj račun. Rad bi videl tega dečka! Naj možakar vstopi!«

Tine je vstopil ter se predstavil svojemu gazdi.

»Sedite, gospod inženir!« mu je velel gazda Pera ter mu z roko pokazal usnjen naslanjač ob svoji pisalni mizi.

Tine je sedel.

»Izvolite, gospod inženir, cigaro, je prav imenitna!«

»Hvala lepa, gospod Milošević, ne kadim.«

»Ne kadite?« se je začudil dobrovoljni gazda. »Hm, dandanašnji svet, današnja mladina... vse skupaj je nekam pokvarjeno... Da, da, včasih smo čibuk kadili, žganje pili, se s handžarjem in pištolo družili... Danes pa samo nekakšna zlomska kultura, oddelek za nekadilce, društvo za treznike, mirovni dan... Ah, tužna nam majka! Da, no, pa naj bo, po kaj ste pa prišli?«

»Gospod Milošević, že četrti teden traja stavka. Vsi imamo ogromno škodo. Rudnik bo izgubil vse svoje odjemalce, delavci bodo ob svoj zaslužek. Kakšen smisel ima vse to? Malo bi popustil rudnik, nekoliko bi odnehali rudarji, pa bi bilo ustrezno nam in njim.«

Gazda Pera se je dvignil. Stopil je dvakrat, trikrat po sobi sem ter tja in se ustavil v kotu. Zadnje Tinetove besede je očitvidno preslišal, kajti mikalo ga je nekaj povsem drugega. Začel je ogledovati Tineta od vseh strani. Tine bi bil najrajši prasnil v smeh. Čemu, plenta, tako neprestano pozorno zija vanj?

»He, dečko, naj rogač pohrusta tisto vaše dobro srce in tiste rudarje in tisto šmentano stavko! Poslušaj me, dečko: Ali nisi iz Ljubljane?«

»Da, gospod Milošević, iz Ljubljane.«

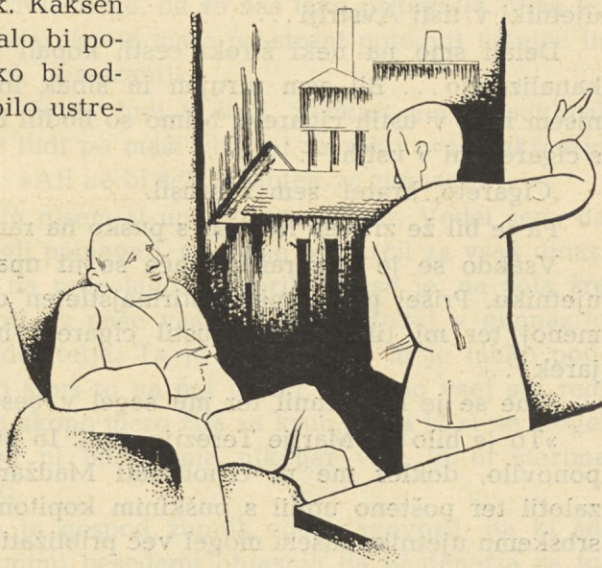
Nekoliko trenutkov je pomolčal, potem pa je jel šteti:

»Tisoč devet sto šestnajstega si imel kakšnih štirinajst ali petnajst let. Danes po trinajstih letih jih imaš osem in dvajset ali devet in dvajset. Ali ni res?«

Milošević se je naglo približal Tinetu ter ga poljubil na desno, pa na levo lice:

»Danes si moj gost, da veš!«

Tine je zaman napenjal možgane. Ni se mogel spomniti, da bi bil kdaj prej videl tega človeka. Tine se je čezdalje huje bal, da se je možakarju zmešalo.

»Kako ti je ime?«

»Tine, gospod...«

»Tine! Kume Pera mi reci! Nič več gospod, razumeš! Pusti polizanega gospoda v tisti divni zahodni tako zvani kulturni Evropi! Poslušaj me torej, dragi Tine! Tisoč devet sto šestnajstega so me Avstrijci ranjenega ujeli tu v Beogradu. Več mesecev sem ležal v neki bolnišnici v Zagrebu, na zimo pa sem prišel v Ljubljano. Bilo je prve dneve decembra in vražje mrzlo. Piskali smo, kakor da smo nenehno imeli klarinet v ustih, prezebali smo kakor volkovi v albanskih gorah, gladovali pa kakor so pač gladovali srbski ujetniki v tisti Avstriji...

Delali smo na neki široki cesti, kopali smo globok jarek za kanalizacijo... Bil sem utrujen in šibak in že tako dolgo časa nisem imel v ustih cigarete. Mimo so hodili moški, zaviti v plašče, s cigaretami v ustih...

„Cigareto, brate!“ sem zaprosil.

Pa je bil že zraven Madžar s puško na ramenu.

Vsakdo se je prestrašil, nihče se ni upal približati srbskemu ujetniku. Prišel pa je mimo štirinajstleten deček, se ustavil nad menoj ter mi tihotapsko spustil cigareto in škatlico vžigalic v jarek...«

Tine se je nasmehnil ter mu segel v besedo:

»To je bilo na Marije Terezije cesti. In potem se je to večkrat ponovilo, dokler me ni črnobrkat Madžar nekega lepega dne zalotil ter pošteno upilil s puškinim kopitom po hrbtu. Poslej se srbskemu ujetniku nisem mogel več približati.«

»Res je, dečko moj, nisi mi se mogel več približati! Zato pa si prišel danes po trinajstih letih... In zdaj boš moj gost!«

»Pa delavci, pa stavka, kume Pera?«

»Eh, vražji dečko, pa naj bo, uredi to stvar, kakor veš in znaš!«

Po dveh dnevih se je Tine vrnil v rudniški revir — z obsežnim pooblastilom v žepu. Poklical je k sebi delavske zaupnike ter se je v pičli urici z njimi dodobra pobotal.

Spet so zapeli krampi, spet so se nasmehnile rudarske, od žalosti skoraj otrple oči, spet so se otroški zobje ostro zasekali v črn rudarski kruh, spet so rudarske žene v svojih srcih zagledale zeleno, cvetočo pomlad...

Nihče ni mogel razumeti, zakaj je sonce nepričakovano spet tako lepo zasijalo, nihče ni nikdar izvedel, da je strlo trmo neizprosne gazde drobno otroško srce, ki je nekdanje davno do dna duše občutilo lakoto, mrz in komaj znosno trpljenje bednega srbskega ujetnika.

Prve počitnice

Ilustriral Fr. Uršič

Dali so me zelo pozno v gimnazijo. Šele, ko mi je minila trinajsta pomlad. Prav za prav pa me niso dali drugi, sam sem šel.

V domači vasi, kjer stoji čedna cerkvica-podružnica, sem bil štiri leta ministrant. Tisto leto pa smo dobili novega župnika, ki je postal zaradi svoje ljubeznivosti in dobrote kmalu vzljubljen v vsej fari. Predvsem mi otroci smo se ga radi oklepali. Ne vem, kaj je bilo v njegovih besedah privlačnega, da so nas tako pritegnile. Vem le, da nam je najbolj ugajal, ko je malo po strani potegnil ustnice in nam dejal: »Vi zelenci, namazani!«

Tega župnika smo dobili tudi v šolo. Večkrat me je poklical na hodnik, včasih me tudi po maši obdržal za roko pred zakristijo in mi smehljaje dejal: »Ali ne bi šel, ti fantek, v gimnazijo?«

Toda sem molčal in nisem si upal ziniti ničesar. Vedel sem, da bi mi od doma ne mogli pomagati, saj se je oče krčil za vsak dinar, pa tudi ni imel tako na razpolago. Govorilo pa se je, da šola žre denar; nikoli ni dovolj. Iz naše vasi sta hodila tedaj v gimnazijo samo dva: sinova nadučitelja. Ta je pa služil in ju je lahko podpiral. Kje neki pa naj stori to na pol bajtar, ki si po vsej sili redi eno kravico in pridela skopo mero žita za kruh. Tega bi si ne mogel privoščiti. Razen tega ni bilo doma nikogar več, ki bi starima dvema pomagal delati.

Le včasih, ko me je gospod župnik spet nagovoril, da bi šel v šole, sem mu s skupimi besedami objasn timer, da ni denarja za to.

Vselej pa me je debelo pogledal, kakor bi hotel reči, naj molčim. Potem je dejal: »Bo že šlo, sinko! Ne boj se! Bomo že vsi pomagali!«

Tako sem istega leta jeseni vendar toliko naprosil očeta, da mi je na pol obljubil, naj grem. Skoraj k vsaki besedi pa je pristavil: »Pomagati ti pač nikakor ne morem. Domov lahko hodiš, tega ti ne odrekam. Če boš pa postal falot, kakor mnogi drugi, ki ne skončajo vseh šol, ti ni treba domov. Rajši ti zavijem vrat, ko bi te potem takega gledal. Zato sem ti to naprej povedal, da ne bo pozneje izgovorov!«

S tako tolažbo sem torej šel prve dni septembra in se vpisal v prvi razred.

Leto se je zavrtelo in ko je na polju za našo vasjo valovilo že težko klasje dozorevajočega žita, so bile že počitnice. Prvo gimnazijsko leto sem že pretolkel. Če bi se bil mogel komu tedaj do dna

razodeti, bi me bil mogoče pomiloval; prav za to pa tega nisem hotel storiti. Le dobremu župniku sem včasih potožil: »Večkrat sem lačen kot sit. Čevlje imam razdrapane, pozimi mi prsti primrznejo k usnju. Treba pa je iti osem kilometrov v mesto in popoldne spet isto pot domov. Doma me pretepa oče, ker mu ne delam in vsako skorjo kruha mi zagreni, preden se je dotaknem!« Res, največkrat sem pogoltnil zjutraj solze, ki so mi privrele iz oči, namesto zajtrka.

Tako nekako je poteklo leto, le malo dni bi lahko iz te vrste izvzel. Kljub temu nisem izgubil poguma, še vesel sem bil. Zdaj so prve počitnice!

V tistih prvih dneh počitnic — bilo je sredi junija — zoriijo pri nas po gozdovih črnice ali kakor jim pravimo borovnice. Otroci in tudi ženske jih hodijo nabirati, da jih nosijo potem v mesto na trg. Ali bi ne mogel s tem zaslužiti nekaj dinarjev še jaz?

S cekarjem v roki sem jo mahnil v gozd in smukal drobne črne jagode, ves dan. Naslednjega dne sem jih nesel v mesto in čepel z njimi med starimi ženskami pri tistem znanem »Sramotilnem kamnu« sredi trga. Skoraj me je bilo sram med ženskami, če se je katera obregnila ob me: »Odkod pa si se ti privlekel?«

Mogoče sem mnogo bolj rabil tiste dinarčke kot ona, nevoščljiva pa mi je le bila. Saj ni nobena vedela, da sem študent. Večkrat so se pripodili mimo moji sošolci ali so prišle matere z dekleti, ki so hodile z menoj. Tudi nekaj starejših deklet, ki so že hodile nakupovat, sem poznal iz gimnazije.

Povesil sem glavo globoko na prsa, zavlekel nerodno kmetski predpasnik na stran in se v zadregi igral z merico, s katero sem meril črnice.

»Kaj, če me opazijo in spoznajo?« sem se spraševal na tihem. Mogoče bi me ne bilo sram, da sem nosil črne prste od črnice, ali

da sem jih nabiral in zdaj tu prodajal. Bolj sem se bal, da bi jim moral odkriti svoj položaj, revščino, ki me je prisilila, da sem čepel tu na kamnu in držal med kolena poln cekar črnice. Huja je bila revščina in stiska, ki jo je mogel spoznati vsak že z mojih oči, ki so se tako proseče zapičile v marsikatero gospo, ki je šla mimo. Včasih se je katera ozrla in nehote zategnila: »Po čem pa so?«

Ko sem povedal, je najprej pogledala mene, kakor bi hotela vprašati: »Ali si res tak revež, kakor te izdajajo oči?«

Šele potem je dejala: »Pa mi jih daj!«

Drugače si vsega tega takrat nisem vedel razlagati. Vsak tak pogled me je zbodel do srca, bal sem se le odgovoriti, če bi me kdo vprašal, kaj sem. Gotovo bi zamolčal, da sem študent, ker bi bilo to pač nekaj ponižujočega, tu sedeti in ponujati črnice. Želel sem le, da me ne bi spoznali sošolci, ker bi se mi potem izza oglja posmehovali: »Glej ga, s kakim poslom se ukvarja!« V šoli bi bil zapostavljen in nihče bi ne upošteval, da sem moral sam skrbeti za tiste dinarje, ki sem jih najnujneje rabil za šolo. — — —

Dobre pol ure od naše vasi je stala opekarna. Izdelovali so v njej zidno opeko. Bila je last nekega večjega podjetnika v mestu. Vse delo je ta predal pogodbeniku, ki je moral skrbeti, da je bilo do septembra narejene toliko opeke, da so jo mogli spraviti v pečnico in jo žgati.

Prav to leto je opravljal vsa dela v opekarni stric Tinek. Vsaj pod tem imenom sem ga jaz takrat poznal.

Nekega dne, proti koncu junija, me je zanesla pot mimo te opekarne. Ko sem skubil črnice v bližnjih gozdovih, sem marsikdaj štel udarce železnih modelov ob mizo; vselej je bila ena opeka več. Tako sem štel dostikrat do sto ali celo dalje.

»Kaj je, leni študent?« me je nahrulil eden izmed delavcev, ki je mesil blato. Drugi ga je vozil na veliko mizo, kjer ga je stric Tinek odrezal kos in ga vrgel v model. Potem je dvakrat z njim udaril ob mizo, odrezal z žico, napeto na lesenem loku, preostanek pa je odnašalec zgrabil ter zanesel v vrsto na gladko zvaljanem prostoru.

»Nič ni, blatni mož!« sem se odrezal. »Kaj naj bi le bilo? Je blato mehko?« sem ga podražil.

Oni pa se je sklonil in brž zagnal peščico mehkega blata proti meni, da se je v zraku razletelo in se nisem vedel kam izogniti. Počenil sem, vendar me je doletela sreča: lepa kepica se mi je razletela prav sredi čela. Samo »čof« se je čulo in oni se je krohotal, da se je skoraj sesedel od smeha. Kmalu se je prikazalo izza opekarne še več radovednih obrazov, med njimi tudi stric Tinek, in vsi so se krohotali. Jaz pa sem si praskal blato s čela.

Malo me je bilo sram, pa kaj sem si hotel. Ničesar nisem imel pri roki, da bi mu bil vrnil.

»Kaj imate že počitnice?« me je naposled nagovoril Tinek.

»Saj je že čas! Zdaj je že prevroče v šoli!«

»Raztopili se boste! Gotovo. Kaj pa naj rečemo mi, ki nam teče z obraza skoraj ves dan?«

»Vi pa dobite za to plačano!« sem ga hotel zavrniti.

»Eh, ti boš pa nekoč storil gotovo vse zastonj, kaj? Saj poznamo take tiče!« Malo je pomislil, potem pa spet nadaljeval. »Veš kaj, ti bi lahko prišel prihodnji teden odnašat! Ta bo moral delati doma, drugega pa zdaj nikjer ne morem dobiti,« in pokazal je na odnašalca, ki je stal pred njim. »Saj boš to zmoغل!«

Spreletelo me je po vsem telesu. Želel sem čez počitnice nekaj zaslužiti, da bi imel jeseni vsaj za najpotrebnejše, pa se mi je zdelo prvi hip, da mi je ta prilika prišla kakor nalašč.

»Če bi znal? Nisem še nikoli poskusil,« sem se obotavljal.

»Pojdi, boš videl, kako lepo gre!« me je povabil. »Boš se že naučil!«

Šel sem in gledal. On je hitro polnil modele in odnašalca sta odnašala vsak svojega. Gledati je bilo prav lepo. Delo je šlo hitro izpod rok in v kratkem sta se izpolnili dve dolgi vrsti.

Navsezadnje sem poskušal zanesti še jaz dvakrat. Prvi se mi je po strani sesul iz modela, drugi pa je bil že dober.

»Kar pridi v ponedeljek, pa bo. Boš lahko kaj zaslužil!« me je vabil.

V ponedeljek sem začel nov posel. Delal sem z vsemi ostalimi, kakor ne bi bil nikoli videl gimnazijskega poslopja in blaten sem bil prav tako kot drugi. Kaj sem hotel? Jeseni mi nihče ne bo hotel položiti denarja na roko, pametnejšega in lepšega posla pa se takrat v naši vasi ni dobilo. Pa kaj naj bi počel tak bled in slab prvošolček!

Vsak dan sproti sem zapisoval delovne ure in računal, koliko bom v nedeljo prejel. Doma sem si nekega večera napravil iz lesa malo škatlico, ji pribil pokrov z žebli, da se ni dala odpreti. Samo na vrhu sem jo prerezal, da sem mogel vanjo spuščati denar. To je bila moja blagajna. Tako vsaj ne bom mogel ničesar zapraviti.

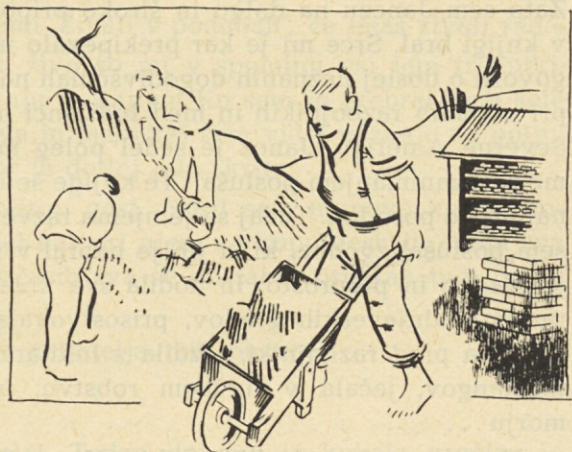
Vsak dan zjutraj ob šestih smo začeli z delom. Rosna jutra in prvi žarki sonca so me pozdravljali, ko sem jo mahal proti opekarni. Ko pa nas je doseglo sonce, smo se znojili, da smo morali potegniti srajce s sebe in smo bili čez nekaj dni črni kot zamorci. Delo je bilo zame precej težko, da sem se zvečer dostikrat kar zvrnil na

posteljo, niti večerja mi ni dišala. Ves dan je bilo treba tekati sem ter tja, nositi težke modele z blatom, poleg tega pa nam je pilo moči še sonce s svojimi žarečimi žarki. Vendar sem se tolažil, da brez truda ni uspeha in prav za to sem prenašal vse mirno. Nihče se ni več spomnil, da sem še pred tedni bil študent. Zdaj se je zdelo, da mi nikoli ne bo usojeno postati kaj drugega kot delavec. Saj se me je blato oprijemalo prav tako kot vseh ostalih.

Nikoli nisem dosti tožil zaradi utrujenosti. Bal sem se, da bi me kateri ne nahrulil. Pri nas ne poznajo dosti javkanja in besedi, nihče ne posluša tega rad. Le delati je treba in si dobro zaslužiti za kruh. In to celo otroci! Še preden gredo v šolo, morajo delati, pasti, grabljati, kopati krompir, pomagati pri mlatvi, pri sušenju in drugih takih poslih.

Ti nimajo nikoli »zlate mladosti«, morda le še do tedaj, dokler jih hrani sladko materino mleko. Potem pa so že prepuščeni stradanju in trpljenju.

Vse je minilo. Čas se je obrnil. Medlo sonce in pokošeni travniki so naznanjali jesen. Moj obraz je bil črn, roke trde in

žuljave, telo izmučeno in izpite moči. Delo smo končali. Šola je odprla svoja vrata in prestopiti sem moral njen prag. Z okornimi rokami sem obračal prve liste v knjigah, življenje v počitnicah me je potegnilo daleč od njih. Vendar zavest, da sem čez počitnice zaslužil denar, s katerim se bom skušal šolati skoraj vse leto, me je vzpodbujala k delu. Mnogo žuljev se je nabralo v dlaneh, preden sem kaj zaslužil. Koliko potnih kapljic je zdrsnilo s čela v blato na model, ki sem ga nesel v naročju od mize!

To je bilo nekoč, nekoč v počitnicah. Od vsega tega so ostali do danes le spomini. Spomini na tiste dni — ko sem posedal s črnici med ženskami na trgu, ko sem računal na vsako malenkost, ki bi mi mogla koristiti, na opekarno, ki je pa danes ni več, in na vse tiste ljudi, ki so delili takrat z blatnimi rokami z menoj košček kruha in trpljenje — mi vzbudijo v srcu vedno toplo zadovoljstvo, kakor bi bil opravil veliko delo.

In prav nič mi ni žal, da je bilo vse tako.

Knjige

(Odlomek)

(Konec)

Začutil sem neko tajno vez, ki naju je družila v istem sladkem hrepenenju po lepi knjigi. Vesel sem bil, da sem našel človeka, s katerim sem lahko govoril o tem. Kar na mah se mi je razvezal jezik.

»Lepo branje je to! sem vzkliknil. 'Žalost in veselje' se pravi knjigi«.

Takrat še nisem znal soditi, da utegne človek najti v dobri knjigi še kaj lepšega in plemenitejšega, kot so maloverjetne pustolovščine. Zato sem Janezu na dolgo in široko pripovedoval o tem, kar sem v knjigi bral. Srce mi je kar prekipevalo navdušenosti, ko sem mu govoril o doslej neznanih dogodivščinah na morju, na divjih otokih, pri morskih razbojnikih in med Indijanci na stepah ter v gozdovih Severne Amerike. Janez je sédel poleg mene in videl sem, kako me je z zanimanjem poslušal. Te knjige še ni bral, zato me je prosil, naj mu jo posodim. Tedaj se je njemu razvezal jezik. Ves zamaknjen sem poslušal zgodbe, ki si jih je nabral v mnogih knjigah. Govoril je gladko in preprosto. In hodila sva z Janezom po mračnih dvorinah srednjeveških gradov, prisostvovala viteškim turnirjem, se skrivala pred razbojniki, jezdila z Indijanci za čredami bivolov in mustangov, ječala v turškem robstvu, plavala po razburkanem morju...

V veži so se oglasili koraki. Oče se je vrnil. Zdaj mi je bilo hudo, da je prišel, kajti v hipu je zrušil ves pravljčni svet, ki ga je krog mene zgradil Janez. Nehal je pripovedovati. Hitro sem ga še vprašal:

»Kje dobite te knjige?«

»Nekaj jih kupim, druge si izposodim,« mi je odvrnil.

»Kje?« sem bil radoveden.

»Nace jih ima cele skladovnice,« mi je razodel Janez. »Kar k njemu pojdi, saj jih rad da. Nekaj ti jih tudi jaz rad posodim.«

Oče in Janez sta odšla k žagi, jaz pa sem se zopet zatopil v branje.

* * *

Naslednji dan sem se takoj po šoli izmuznil od doma. Nesel sem Janezu knjigo. Vesel me je bil.

»Pa bo nekaj branja,« je rekel. »Zdajle nimam časa. Zložiti moram deske, ki sem jih danes zjutraj obrezal. Če hočeš, si kar sam nekaj izberi med mojimi knjigami. V kamro pojdi!«

V tesni Janezovi izbici je bilo toliko knjig, da nisem vedel, kje naj začnem izbirati. Zložene so bile pod skromno Janezovo posteljo, na omari, na peči, na oknu... Bile so tam Erjavčeve »Živali v podobah«, Staretova »Svetovna zgodovina«, Lavtižarjev potopis »V Kelmorajn«, »Avstralija in nje otoki«, čudovite Stanleyeve dogodivščine v Afriki, Jurčičev »Deseti brat«, Detelovo »Malo življenje« in kdo ve kaj še vse. Kako naj izbiram med vsem tem bogastvom? Listal sem po knjigah, gledal slike, prečital tu pa tam kako vrstico in nisem se mogel odločiti, kaj naj vzamem s seboj. K sreči je prišel Janez.

»Kaj si izbral?« me je vprašal in se smehljajal.

»Ne vem, kaj bi vzel,« sem odvrnil.

»Vsaka knjiga je lepa,« je rekel nekam zamišljeno. »Samo razumeti jo je treba. Vzemi 'Živali v podobah', če imaš živali rad.«

Ubogal sem ga. Kako živo so mi v spominu vsi lepi trenutki, ki sem jih prebil pri čitanju te knjige! Ko sem jo prebral, sem šele razumel vso lepoto narave in marsikaj sem videl pozneje na polju, v vrtu in v gozdu, kar mi je dotlej bilo skrito.

Postal sem stalni Janezov gost. Nosil sem njegove knjige domov. Večkrat sem obsedel kar pri njem na kupu desk in čitala sva skupaj, če je imel čas. Včasih sva se ob takih prilikah tudi pogovarjala o knjigah.

Z Janezom sva ostala prijatelja tudi pozneje.

* * *

Neke jeseni sem zbolel. Teden dni me je kuhala vročica in strašne bolečine so mi razjedale telo. Tiste dni takorekoč nisem več živel. V mukah in boleznih mi je ugašala vsaka vedra misel. Ko sem zopet prišel k zavesti, sem uzrl nad seboj materin obraz. V očeh sem ji bral srečo, da sem se zopet vrnil v življenje. Potem so prišli dolgi dnevi neizrečenega dolgočasje. Razbolelega telesa nisem mogel niti premakniti. Gluha tišina je dihal iz sten vselej, kadar so brat in sestra odšli v šolo. Mater je zadrževalo gospodinjstvo in ni utegnila vedno sedeti pri meni. Na oknih so brenčale muhe in le redkokdaj je v sobo prodril kak glas življenja. Neštetokrat sem že bil preštel vse lise na stropu. Njih oblike so mi plesale pred očmi še kadar sem zamižal. Gojil sem eno samo veliko željo: Da bi imel kako knjigo. Kje naj jo dobim? Svoje sem že prečital, nekatere celo po večkrat. Spomnil sem se Naceta. On jih ima cele skladovnice, mi je bil pravil Janez. A Naceta si nisem nikoli upal prositi. Bil je vase zaprt in nekoliko čudaški človek. Morda bi hotela mati...

»Mama!« sem jo nekoliko plaho zaprosil, ko je prišla k meni pogledat. »Ali bi hotela naprositi Naceta, da mi posodi kako knjigo?«

Če bi jo tiste težke dni naprosil, naj mi utrga zvezdo, ki je tako lepo sijala vsak večer skozi okno, bi mi jo prinesla. Tako mi tudi te prošnje ni odrekla, čeprav sem vedel, da k Nacetu ne gre rada. Ona pa se je nasmehnila, me pobožala po laseh in rekla:

»Tako bom šla in če je Nace doma, ti prinesem knjig.«

Vrnila se je kmalu in še nikoli v življenju nisem bil tako srečen, ko tisti hip, ko je stopila čez prag s polnim naročjem meni neznanih knjig. Zdaj me ni več mučil dolgčas. Ob Sienkiewiczovem romanu »Z ognjem in mečem« sem tiste dni zaslutil pisateljsko veličino in občudoval moč pisateljskega ustvarjanja. Med knjigami je bil tudi Dostojevskega roman »Zločin in kazen«. Prečital sem ga, a nisem ga še razumel. Le rahlo sem zaslutil, da je v človeškem življenju še marsikaj, kar mi je skrito in neznano in da se bom moral še mnogo, mnogo učiti, če hočem spoznati le del vsega tega dogajanja, vseh teh skrivnosti na videz tako vsakdanjega življenja.

Prav zato so mi knjige še danes najboljše svetovalke in najiskrenejše prijateljice.

Stara velikonočna pesem

Dans je taisti dan, k vam pirhe talou bom,
možem in ženam, fantom in dekletom, aleluja.

Možem za pirhe dam to Jezusovo desno stran,
to naj bo vam, možje, to naj bo vam možje, aleluja.

Ženam za pirhe dam te Jezusove roke,
to naj bo vam, žene, to naj bo vam žene, aleluja.

Fantom za pirhe dam te Jezusove noge,
nucajte vi noge, kar k božjim službam, gre, aleluja.

Dekletam za pirhe dam teh Jezusovih pet ran,
to naj bo špegu vaš, ki je čist kakor glaž, aleluja.

Pirhi so malani, s krvjo so farbani, aleluja.

To pesem je zložil vipavski šolmašter Matevž Kračman, ki je bil znan daleč na okrog kot ljudski prigodni pesnik in je živel v času od leta 1773. do 1833.

Z lovci na slone

Domačini Belgijskega Konga so mi pravili nenavadne zgodbe, kako lovijo divje slone, in ko je neka skupina iz bližine mojega taborišča našla sledove velike črede teh živali ter se odločila, da bo slone zasledovala, sem jih zaprosil za dovoljenje, da grem z njimi.

Skupina lovcev je bila po stari neprelomljivi navadi sestavljena iz šestnajstih domačinov — štirih, ki so bili oboroženi s puškami, osmih, ki so imeli vsak po en zvitek vrvi, in štirih nosačev, ki so nosili svežnje kot kabel debelih vrvi. En teden so hodili za sledmi, dokler se čreda končno ni ustavila radi paše. Tedaj je nastopil čas dejanj. Poglavar je odposlal izvidnika, ki se je vrnil s poročilom, da sta v čredi dva mlada slona.

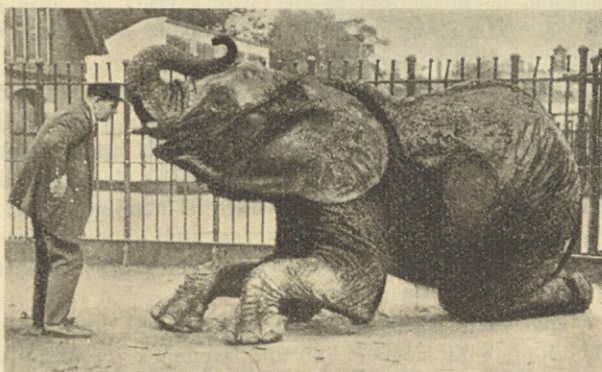
Lovci so hoteli loviti mladiče in so se zato po izvidnikovem poročilu silno razburili. Poglavar jih je razdelil v tri skupine in vsaka se je tiho kretala po drugi poti. Poglavar se je odpravil sam in jaz sem mu sledil. Čez eno uro sva prispela do roba neke jase, ki je bila porasla z malimi drevesi, katerih nežni listi so zamikali debelokožce. Izprva nisem mogel videti niti sledu o živalih in tudi ne o lovcih.

Potem so se iznenada pojavili štirje ogromni sloni samci, ki so živčno mahedrali z velikanskimi uhlji.

Tišino je presekalo več strelav in zdajci mi je stopila pred oči vsa čreda, ki je vznemirjena krožila.

Kmalu sem zopet slišal strele, ki so oznanjali, da se lovci čim dalje bolj bližajo. Za vsakim strelom so sloni pospešili svoj korak, pri tem pa besno mahali z rilci in uhlji v znak ugovora. Tu in tam je kak samec presunljivo zatrobil in pobegnil od črede. To je pomenilo, da so bili možje z vrvmi pri delu. Dopuslili so samicam in mladičem, da so šli mimo, toda kadar se je približal kak samec, so poskočili, vihteli orožje in vrvi, dokler jih niso preplašene pregnali. Slednjič so se samci večinoma izgubili in jaz sem se oprezno napotil proti sedmim ali osmim živalim, ki so stale na moji levi. Mahoma so poskočili štirje lovci s puškami iz trave blizu njih, kričali in streljali v zrak. Tedaj sem videl, da je bila tropa sestavljena iz štirih samcev, dveh samic in dveh mladičev. Zaradi hrupnega napada so živali skušale uiti, pri čemer sta se mladiča prekopicala za starimi ter v stiski hudo cvilila in krulila. Lovci so bili mladičema tik za petami, in kot po kaki čarovniji vzrasli iz tal so možje z vrvmi skočili iz džunglske trave naravnost pred manjšega.

En črnc je pograbil mali rep in čvrsto na njem obvisel, drugi je skočil na truplo, ostali pa so ga obkrožili z vrvmi. Kaj kmalu je mali možakar, ki je obupno trobental, bil brez moči. Ostanek črede se je zbral nekoliko stran, očitno

Ukročni slon

ne vedoč, kaj naj stori. Bilo je mnogo mahanja z rilci in uhlji in nastal je koncert srditega trobljenja, ko je malič klical na pomoč, toda lovci so medtem že pohiteli. Jetnika so privezali k dvema velikima drevesoma in nosači so prinesli dolgo debelo vrv in mu jo pričvrstili okoli trupa.

Potem so lovci pustili oplašenega mladiča samega ter se odpravili na drug napad z namero, da ujamejo še drugega mladiča.

Končno so drugega sloniča, ki je bil samec, star kakih deset let, obkolili in že deloma povezali, ko so stari samci in samice napravili protinapad.

Strelci so zdrveli proti bližajoči se čredi ter vpili in streljali v zrak, da bi jih preplašili. Kljub temu pa so jo sloni lomastili dalje. Poglavar je uvidel brezuspešnost upiranja in je velel svojim možem izpustiti žrtev.

Živali so pričele svoj napad iz oddaljenosti tri četrť milje, toda njih brzina je bila taka, da je zmedla lovce, ki so tedaj odložili svoje vrvi, se obrnili in jeli teči v obliki pahljače, upajoč, da se bodo radi tega živali razpršile. Bil sem tako zatopljen v opazovanje, da sem se prepozno spustil proti hosti in kmalu spoznal, da ne morem ostati vstric s črnici. Še huje pa je bilo, ko sem začul za seboj strahovito pokanje. Velik samec si je izbral mene za cilj svoje pozornosti in je naglo napredoval.

Pokrajinskemu upravniku sem bil obljubil, da ne bom ubil nobenega slona, razen če bi si moral rešiti življenje. Moje življenje je bilo sedaj na tehtnici. Slon se je bližal, jaz sem bil brez sape in niti kakega velikega drevesa ni bilo pri roki. Zasukal sem se na peti, ko je bil slon kakih šestnajst metrov oddaljen, in ko sem se pripravil, da pritisnem na petelina, je bil le deset metrov oddaljen. Pomeril sem na možgane — težek strel. Toda sreča mi je bila mila in moja krogla je našla tisto malo mesto, nič večje ko česplja, v oklepu mogočnih glavnih kosti. Slon je treščil na tla.

Naš mali jetnik je bil afriški slon. Še pred malo leti je vladalo mnenje, da te vrste ni mogoče ukrotiti. Dandanes jih ukrotijo skoraj prav tako lahko kakor njihove azijske bratrance. Jetnika so imenovali »Reginald«. Imel je prijetno življenje dva meseca, dokler se ni bistveno udomačil, se privadil pogleda na belce in domačine ter se prepričal, da mu nočejo nič hudega. Medtem pa so mu domačini peli nekako pesem, ki ponavlja, da je treba za slona dobro skrbeti in ga krmiti, a da mora on za svojo oskrbo delati.

Potem so ga naučili pomena nekaterih besed in povelj, pozneje pa dela, ki so ga od njega pričakovali. Preden sem odpotoval, je že vestno delal vse ljubo jutro, vlačil vozove, podiral drevesa in nakladal. Počasi in smešno svečano je mladič izvrševal svoje naloge, pri tem pa bil vedno dobre volje in poslušen. Ko je prišlo poldne, so ga nahranili; zvečer pa je bil najprijetnejši čas zabave, ko se je kako uro ali dve kopal v reki.

Zadnjikrat sem videl »Reginalda« v vodi. Tam se je igral in počenjal razne budalosti, napolnil svoj rilec z vodo in hudomušno poškilil in pomeril v uho čistiljivega starega samca. Svoj cilj je dobro pogodil, in ko se je samec obrnil in od besa zatrobil, je »Regi« kar zacvilil od veselja in se malodane po celem prevrnil, ko jo je ubral iz bližine mlatečega rilca. S tem pa je bilo dokazano, da se da tudi afriški slon prav tako udomačiti kakor indijski in da prav nič ne zaostaja pred tem, kar se zmožnosti dela tiče.

Udomačeni sloni so pač v teh krajih nepreplačljiva delovna sila. Nič čudnega ni, da je pohlep domačinov po ujeti živali tolikšen, kajti en sam slon nadomešča celo množico delavcev in celo krdelo vprežnih volov in konj. V slonu je sila, ki je nima primere v nobeni drugi živali.

Slovenski igralec Borštnik

Ignacij Borštnik¹ je bil popoln lik slovenskega gledališkega igralca-umetnika. Pristen Gorenjec je bil, saj se je rodil v Cerkljah. V to mično vasico in v svojo rojstno hišo se je vračal vselej rad — tudi potem, ko je bila njegova pot vsa ovenčana z latorjem.

V tistem času, ko je storil mladi Ignacij svoje prve korake preko gledaliških desk, je bilo ovito vse slovensko gledališko življenje v meglo.² Dramatično društvo v Ljubljani je prirejalo v stari Čitalnici predstave z vnemo in vztrajnostjo, a kaj pomaga vsa dobra volja, ako tedanje slovensko občinstvo ni kazalo pravega razumevanja in potrebe za slovenske predstave. Ako pomislimo, da je tedanji nemški deželni odbor »naklonil«³ Dramatičnemu društvu letno podporo 1000 kron, vidimo, da so bili vsi upi za razvoj slovenskega gledališča tedaj zelo, zelo klavni.

V tej dobi je Borštnik začel. Kot štiriindvajsetleten mladenič, bančni uradnik, je prišel med igralce in med diletante in nič več ni zapustil od tedaj ljubljenskega gledališča. Takrat je teklo leto 1882. Nastopil je prvič v Trifkovičevi igri Trdoglavci in od nastopa do nastopa je njegov talent rasel in opozarjal vse merodajne činitelje nase. In res ga je poslalo Dramatično društvo na Dunaj, kjer je izpopolnil svoj priroden dar s strokovnim znanjem. Predvsem pa mu je prirasel k srcu njegov učitelj Tyrold, pristaš največje preprostosti in enostavnosti na odru — to je naturalizma. Po študijah se je leta 1885. vrnil v Ljubljano in vodil slovenske predstave, igral je in režiral. Kot igralec je ostal v spominu slehernemu, ki ga je videl le enkrat. Bil je pa predvsem odličen govornik in tudi kadar je šepetal, so ga razumeli góri na galeriji. Rasel je od leta do leta in njegovo umetniško izražanje je dozorevalo. Po dvanajstih letih, katere je pretolkel na čitalniškem odru, se je zgodilo vendarle, da je dobila slovenska Ljubljana svoje pravo gledališče, ki je bilo odprto 29. septembra 1892. leta z Jurčičevo Veroniko Deseniško.

Borštnikov talent je prerasel možnosti, ki mu jih je utegnili dati domače gledališče. Šel je zato v Zagreb 1894. leta in tam je dosegel svoj višek. V Ljubljano pa je prihajal samo na redka gostovanja. Šele po svetovni vojni je bilo svobodnemu slovenskemu gledališču dano, da sprejme Borštnika v svojo sredo

¹ Ignacij Borštnik, rojen 11. julija 1858. v Cerkljah na Gorenjskem. — Umrl v ljubljanski bolnišnici 25. septembra 1919.

² Stara Čitalnica je imela svojo gledališko dvorano tam, kjer je sedaj v Šelenburgovi ulici Tičarjeva trgovina s papirjem. Od starih članov, ki so nastopali tam, žive še: Anton Danilo, Avgusta Danilova in Marica Slavčeva.

kot svojega učitelja in vodjo. Prišel je ves srečen, da bo končno lahko delal doma, a usoda je norčava. Dva tedna po začetku sezone 1919. leta je nenadoma umrl in slovensko gledališče je izgubilo z njim obilo nad in upov.

Kot človek je bil Borštnik zlata duša. Bil je skrajno vesten in točen. Ko so pričele septembra meseca 1919. leta vaje za Cankarjeve Hlapce, je imel dodeljeno vlogo župnika, ki nastopi tik pred koncem prvega dejanja in gre brez sleherne besede samo preko odra. Borštnik je bil vselej točno ob devetih, ko se je vaja pričela, že v gledališču in čakal v ozadju, da nastopi, to se pravi, da gre preko odra. Pa sem mu dejal: »Mojster, kaj pa hodite na vajo za prvo dejanje? Res ni treba, saj nimate ničesar važnega.« Pa je odgovoril: »O, jaz moram videti, kako so postavljeni drugi, kakšno razpoloženje je ob mojem nastopu — da tudi jaz podredim svoj nastop, da bo v skladu z drugimi.«

Glede maskiranja je imel svoje nazore in na svoje lice ni nikoli delal in risal mnogo mask s šminko. Dejal je: »Igralec naj izpremeni sam s svojo igro lice — vsa šminka ne pomaga.«

Ljubil je mlade ljudi — začetnike in včasih po predstavi jih je zbral v krčmi pri Friedlu v Gradišču okrog sebe. Pripovedoval je in to pripovedovanje je bila odlična in najboljša šola. Tisti večeri so nepozabni, nepozaben je pa tudi on sam. Ohranjen je o njem samo nemi film in par gramofonskih plošč. A kaj je to — nihče ne more opisati vtisa, ki ga je naredila njegova silna igra na gledalca.

V Ljubljani, na pokopališču pri Sv. Križu so mu postavili njegovi tovariši-igralci spomenik na grobu, kjer počiva skupno s tovarišem Antonom Verovškom. Na njegovi rojstni hiši v Cerkljah pa je vzdana spominska plošča.

Po Oskarju Kauffmannu — Zavrl Albin

S parnikom po Bramaputri

V Kalkuti sem se odločil, da si ogledam asamsko dolino. Zato sem se odpeljal z vlakom do Gvalunde, odkoder sem nameraval nadaljevati pot s parnikom po Bramaputri.

Teden dni sem se vozil po tem veletoku. To vožnjo prištevam med najprijetnejše, kar sem jih doživel na azajskih rekah.

V prvih dneh pokrajina ne nudi baš pestre slike, kajti ob obeh bregovih mogočne rjave reke se razprostirajo v nedogled obširna polja, nasajena z rižem in juto.

Slično kot na parnikih Misourija in Nila so tudi tu spravljeni potniki na gorenji palubi. Spodnja paluba je namenjena tovoru. Resnično me je razveselila snaga, ki je vladala na prednjem delu palube, v I. razredu, namenjenem Evropecem.

Kar se tiče snage, me parniki na sibirskih veletokih niso ravno razvadili. Še danes se z grozo spominjam one vožnje po Amurju, koder sem se vozil 14 dni. Za potnike I. razreda je bila — ena sama umivalna skleda. Pa to bi se še nekako preneslo, če bi vsaj ta držala vodo, toda imela je na dnu — veliko luknjo. In poleg tega je bila namenjena za — 16 oseb! Če sem se hotel umiti, sem moral odriniti marsikak rubelj.

Moštvo in kapitan našega parnika so bili sami domačini — Indijci, ki so se morali brez zemljevidov znajti na vsej težavni poti. Drugače seveda tudi ni mogoče, kajti natančnih kart o rečnih plitvinah in globinah nima smisla naprav-

ljati, saj reka tekom leta, zlasti v deževni dobi, neprestano izpreminja strugo. To seveda zelo otežkoča redno plovbo.

Zato je bil prav običajen pojav, da je parnik ob raznih prilikah obtičal v kaki plitvini. To svojo »dolžnost« je opravljal skoraj redno enkrat na dan, navadno pozno na večer, in smo nato »sedeli« do sončnega vzhoda. Tako smo v teku 8 dni srečno napravili 3 dni zamude!

Veselo je sopihala naša ladjica z nepreštetimi konjskimi silami proti rečnemu toku in — kakor se spodobi — piskala vsak pedenj poti. Pri tem je prav pridno poskušala »požirati« kilometre, ki ji pa nikakor niso prav tekli.

Toda že se spet podrsa in — sedi trdno v pesku. Kolesa se ustavijo. Ker je ravno večer, ko gredo vsi pametni zemljani spat, vošči tudi kapitan prijazno lahko noč ter se odpravi — zadovoljen z opravljenim delom — na svoje ležišče. In kmalu smrče in žagajo tudi potniki in vse moštvo.

Dočim omogoča na sibirskih rekah obrežna razsvetljava varno plovbo ponoči, imajo parniki na Bramaputri električne žaromete, ki nudijo mnogo boljšo in ne predrago razsvetljavo.

Slično napravo imajo ponoči tudi parniki v Sueškem prekopu. Marsikomu bo ostal v spominu lepi prizor s te poti, kadar se iz nočne temine nenadoma pojavijo v jarki žarometovi svetlobi netopirji in razne nočne žuželke, ki zarajajo kot veliki, najčistejši demanti in v naslednjem trenutku — spet izginejo v temi.

Takšen krasen ples nam je nudil naš 30.000 svečni žaromet vsako noč na Bramaputri. Svetil je daleč tja v noč in prikazoval veletok v krasni temnomodri barvi. Udobno sem sedel v dolgem naslanjaču in gledal igro živih demantov, brezštevilnih nočnih metuljev vseh vrst in velikosti. Silna bela luč jih je privabljala iz velike daljave. Prava svečanost je legla na mogočni veletok. Nočno tišino je motilo le lahko grgranje in šumenje valov, ki so udarjali ob ladijske stene. V dolgih presledkih se je z oddaljenega obrežja oglašalo tuljenje in zavijanje šakalov. Z rezkim kivit! kivit! je skovir, ki ga je tudi vabila naša luč, obletaval v velikih krogih ladjo.

Stopil sem bliže k palubni ograji, tik za žaromet: pred menoj reka, modra kot indigo, tam v daljavi pa jo obdaja prod, bel kot marmor. V vodi je plavalo brezštevilno listje, veje, vejice. V bleščečem se svetlobnem stožcu je dobil vsak listič, vsaka vejica drugačno barvo, da se mi je zdelo, vsa ravan je pokrita z brezštevilnimi raznobarnimi papirčki, da sem videl pred seboj ogromno, živobarvno tkano preprogo.

Kmalu se mi je nudila še nova krasota. Kakih 300 m pred menoj so se nenadno pojavile bele, svetle točke. Z daljnogledom sem spoznal jato pelikanov, ki so se z rečnim tokom vedno bolj približevali naši ladji. Beli ptiči so menda spali ali sanjali, kajti sicer tako plašni ribiči so nam prihajali bliže in bliže, popolnoma so se prepustili rečnim valovom. Menda so se hoteli kopati v silni luči. Zato so se tembolj stiskali, čim ožji je postajal svetlobni stožec. In prelepa belina njihovega perja se je v bližini prelila v svetlikajoče se srebro. Ko so se toliko približali, da bi bili morali zapustiti luč, so se dvignili z mogočnimi udarci svojih peruti ter kakih 200 m višje gori spet sedli na vodo. Ponovila se je ista slika, isti prizor.

Prihodnje jutro je bil prostor pred žarometom pokrit s sto in sto mrtvimi metulji — žrtvami našega ponočnega sonca.

Nekaj dni pozneje je postala vožnja že prijetnejša, obrežja so dobivala vedno pestrejšo sliko. Z juga so se približala nizka gorovja (Garo in Khasi), dočim zapirajo dolino na severu visoka Butanska gorovja.

Najlepše ob vsej poti leži pač mesto Gauhati, kjer se razširi reka v malo jezero. V njegovi sredini se dviga otočec s starim templom Hindov, dočim ga obdajajo z ljubkimi gozdi porastle višine in temnozeleni čajni vrtovi.

Vzhodno od Tespurja se dolina spet razširi; tu je vsa porastla s travnatimi džunglami, tvoreč tako značilno pokrajino Gornjega Asama. Tam daleč na severu nas pa že pozdravljajo vrhovi najmogočnejšega in najvišjega gorovja sveta.

Reka se zopet in zopet cepi in kjer koli se morejo ustaviti naplavnine rjavih valov, nastanejo v kratkem času mali in veliki otoki, posebno tam, kjer je strmec prav majhen.

Na sipinah so se sončile zlasti v vročih popoldanskih urah trume krokodilov. Samo na enem mestu sem opazoval kakih dvajset teh ogromnih kuščaric, ki so ležale druga poleg druge.

Ti krokodili — gavijali — pripadajo posebni vrsti in imajo dolge in ozke, kljunom slične gobce ter živijo v Gangesu in Bramaputri. Krokodil je že sam po sebi ena najzopernejših živali, s katerimi nas je obdarila majka priroda. Toda med vsemi zvrstmi je gavijal najgrši. Posrečilo se mi je, da sem enega ustrelil in smo ga potem potegnili na krov. Bil je približno 4 m dolg, toda največji dosežejo nad 6 m dolžine. Kadar plava žival v vodi, je vsak strel nanjo brezuspešen, kajti vidi se samo konica nosu, ki moli iznad vodne gladine.

Povsod ob obali sem videl domačine, ki so se kopali in umivali, včasih celo prav blizu kraja, kjer so se gavijali sončili. Iz tega sem sklepal, da ljudem in živini niso tako zelo nevarni, dasi nekateri stari velikani, vsi porastli z mahom, upravičeno vzbujaajo strah.

Kakor pri tigrisih so pa tudi tu posamezne stare živali, ki se »bavijo« največ z ugrabljanjem živine in z ljudožrstvom. Pripoveduje se, da tak nestvor pograbi živinčje, ki si pride k reki gasiti žej, za gobec in ga drži pod vodo, dokler uboga žival ne utone. Često so našli v želodcih ubitih gavijalov obročke in drugo lepoticje. Vendar se iz tega še ne da sklepati, da so krokodili usmrtili lastnike teh predmetov. Bolj verjetno je, da so jih pogoltnili z udi utopljenecv vred.

Vobče se lahko trdi, da te kuščarice niso tako nevarne, kakor si predstavljajo navadno nepoučeni, ki verujejo raznim krvavim pripovedkam. O tem nam priča brezskrbno vedenje domačinov, ki jim moramo že verjeti, saj imajo dovolj izkušenj.

Preden se dolina povsem zoži v strme soteske, sem zapustil parnik. Šel sem počivat v »hotel«, ki plava na reki s pomočjo velikih sodov in je zasidran nedaleč od пристanišča.

Indijska basen

V Kaljamakataki je živel lovec Bhairava. Zahrepenel je po mesu in prodiral je s svojim lokom globoko v grmovje Vindhja, da bi podrl kako srno. Kmalu je tudi eno ubil in obrnil se je proti domu. Tedaj je zagledalo njegovo oko strašnega merjasca.

Urno je položil srno na zemljo ter je smrtno ranil merjasca s puščico. Zverina pa je imela še toliko moči, da je s čekani razmesarila lovca.

Tedaj je opazil lačen šakal mrtvece: srno, lovci in merjasca, pa si je mislil: O, danes sem pa naletel na sijajno kosilo! Imenitno! Z njihovim mesom sem založen za tri mesece. Najboljše meso si previdno prihranim, za prvo kosilo pa pojem kito, ki je napeta na loku. Tako je tudi storil. Ko pa se je tetiva pretrgala, je šinil lok narazen, in ranjen v srce, je šakal obležal. —

Povem vam: Zbirajte, a ne zbirajte preveč! Vidite, šakala je ubil lok, ker je skoparil!

Pametnik si ne želi nedosegljivega, ne žaluje za izgubljenim in tudi v nesreči ostane trden.

Zato bodi hraber, prijatelj!

Sreča, ki išče mesto, kjer bi ostala, se odpočije pri junaku, ki je podjeten in razume svoj posel, ki mu je vsako slabo dejanje tuje ter je hvaležen in vztrajen v prijateljstvu.

In potem: Tudi brez bogastva doseže pametnik vrhunce časti; skopuha pa celó v posesti bogastev prezirajo.

Senco oblaka, naklonjenost množice, novo žito, mladost in bogastvo je le nekaj časa mogoče uživati.

Perica

O FOTOGRAFIRANJU

Preprosta osvetlitev. — Ako je zunanaj sonce, v aparatu film 18/10⁰ DIN, potem ne moreš pogrešiti. Vzemi zaslonko 11, ali — pri drugačnem aparatu — 12.5 in zaklop $\frac{1}{50}$ sekunde, in boš uspel brez svetlomera. Posrečili se ti bodo vsi običajni posnetki. Zelo preprosto, kaj ne? Večina slik, dobrih slik ob sončnem vremenu nastane s temi podatki. Nič ne de, če imaš v aparatu tudi manj občutljiv film (16/10 ali 17/10). Če pa potrebuješ zaradi gibanja predmeta, ki ga slikaš, $\frac{1}{100}$ sekunde, vzemi večjo odprtino (8 ali 9). Moderni filmi so zelo strpni za preosvetlitev. Nič jim ne škoduje, ako vzameš $\frac{1}{50}$, čeprav bi zadostovala že $\frac{1}{100}$ sekunde. — Sonce, zelo občutljiv film, srednja odprtina in srednja osvetlitev — to so povprečne okoliščine pri slikanju. Gotovo poznaš najpreprostejši aparat, ki ima obliko male omarice, morda ga tudi imaš. Tak aparat ima približno odprtino 11, zaklop pa hitrost $\frac{1}{50}$. Lepo vreme in občutljiv film sta pri takem aparatu kar sama ob sebi umljiva. Pri takih razmerah bo dobil tudi najbolj zeleni začetnik prav lepe slike. — Toda aparat dovoljuje še druge možnosti. Ni zgrajen samo za sonce, temveč ga lahko uporabljaš ob vsakem vremenu. Seveda bodo podatki potem drugačni. Najprej pa moraš obvladati fotografiranje pri lepem vremenu, če hočeš dobiti ostre in dobro osvetljene slike.

In še ugodna nastavitvev. — Naše slike morajo biti ostre. To je sploh najmanj kar zahtevamo od njih. Zopet imamo praktično nastavitvev, pri katerih dobimo brez nadaljnega bližnje in prav tako najbolj oddaljene stvari ostre. Pogoj je srednja zaslonka, namreč 8 ali 9 ali še bolje 11 ali 12.5. Te zaslonke nam dajo veliko globinsko ostrino. Če nastavimo aparat še na razdaljo 8 m, se začne ostro zajeti prostor že 4 m pred aparatom in sega do obzorja ali do neskončnosti, kakor pravijo strokovnjaki. Dokler nam predmet ni bližji kakor 4 m, je oster. Taka nastavitvev je primerna zlasti za potovanje, ko hočeš dobiti ostro skupino izletnikov in še ostro ozadje, ki ga tvori navadno znamenita stavba ali kos lepe pokrajine.

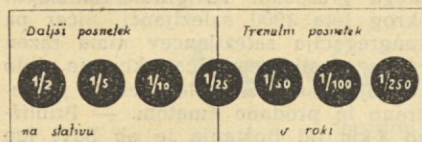
Še ena ugodna nastavitvev. — Na obroču, na katerem so zaznamovane razdalje v metrih, najdemo tudi znak ∞ , ki pomeni neskončno. Ako nastavi-

vimo na ta znak, dobimo vse bolj oddaljene predmete ostre, medtem ko so bližnji predmeti brez jasnih obrisov. Za prej omenjeno nastavitvev potrebuješ srednjo ali skoraj že majhno zaslonko, tu tudi že velika odprtina. Na znak ∞ nastavimo, kadar slikamo pokrajino brez ospredja, skupino letal, ki plovejo nad mestom in podobne predmete v večji razdalji. Tudi za posnetke z vrha gore ali visokega stolpa je ta nastavitvev priporočljiva, samo če so najbližje posameznosti (vrhovi dreves ali streh) dovolj oddaljene od objekta.

Tudi začetek je brez težav. — Osvetlitev $\frac{1}{50}$ sekunde zadostuje pri navedeni nastavitvi na 8 m, torej pri predmetih, ki so oddaljeni vsaj 4 m od objektiv. To velja za vse predmete, ki niso preveč razgibani. Ako pa je predmet, ki se giblje (otroci pri igri, domače živali, vozila), primerno oddaljen od objektiv, je oster tudi pri $\frac{1}{50}$ sekunde. Petdesetinka sekunde torej zadostuje tudi za najbolj svežega začetnika. Sedaj že veš toliko, da ne boš pogrešil, če le upoštevaš, da moraš slikati pri soncu in se začne ostrina šele od 4 m dalje. Ta način je uporaben celo pri zmerni pooblačenosti. Takrat pa podaljšaj osvetlitev na $\frac{1}{25}$ sekunde. — Vse to velja za ugodne razmere pri slikanju. Kadar in kjer pa teh ni, moramo uporabiti v najskromnejših primerih osvetlitveno tablico, kjer so navedene za različne predmete (pokrajina, arhitektura, oseba), za njihovo svetlost, vreme, mesec in uro posnetka občutljivost filma primerne osvetlitve, bolj hitrosti zaklopa. Tako dobimo za vsako odprtino primerno osvetlitev in obratno za vsako hitrost zaklopa primerno odprtino.

Večinoma trenutni posnetki. — Vse hitrosti zaklopa, ki jih imaš zaznamovane na čelu aparata lahko razdelimo v dve skupini. K trenutnim osvetlitvam spadajo $\frac{1}{50}$, $\frac{1}{100}$ in še krajše osvetlitve. Ako pa uporabljaš daljše osvetlitve, kakor $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{5}$ sekunde, ali če nastaviš na črko T ali B, pri katerih ostane aparat odprt, kolikor časa hočeš, govorimo o daljših osvetlitvah. Osvetlitev $\frac{1}{25}$ sekunde je nekako sredi med obema skupinama osvetlitev. Ako slikaš z aparatom v roki, moraš imeti za $\frac{1}{25}$ sekunde res mirno roko, da ti je $\frac{1}{25}$ še trenutna osvetlitev. Ako pa za $\frac{1}{25}$ pritrdiš aparat na sto-

jalo ali ga postaviš na kako drugo podlago, da se ne trese, gotovo ne boš dobil slik, ki bi imele dvojne in še večkratne obrise. Če si nervozen, rajši uporabljaj $\frac{1}{50}$, za $\frac{1}{25}$ pa sezi po stolalu. Danes so filmi tako občutljivi, da celo pri oblačnem dnevu, izrazitih sencah in pri majhnih zaslonkah zadostu-

je $\frac{1}{50}$ ali $\frac{1}{100}$ sekunde. Daljše osvetlitve na stojalu so nujno potrebne samo pri zelo oblačnem nebu, zgodaj zjutraj ali pozno zvečer in pri posnetkih v zaprtih prostorih. Sicer pa uporabljaj vedno samo trenutne posnetke v roki.

Kadar se predmet giblje v bližini.

— Za zmerno gibanje nam zadostuje $\frac{1}{50}$, včasih celo $\frac{1}{25}$ sekunde. Pri teh osvetlitvah dobimo tudi hitro se premikajoče predmete, avtomobile in druga vozila na filmu ostre, ako so precej oddaljeni. Čim hitreje je premikanje in čim bližji je premikajoči se predmet aparatu, tem krajša mora biti osvetlitev. Pri športnih posnetkih včasih ne zadostuje niti $\frac{1}{500}$ sekunde. Kadar slikamo vozilo, tekača ali smučarja, shajamo tudi z daljšimi osvetlitvami, ako slikamo v ostrem kotu k smeri

gibanja. Ako predmet niha (telovadec na drogu, gugalnica), moraš počakati na tako imenovano mrtvo točko gibanja. Ta je navadno v najvišji točki nihanja, kjer gibanje za trenutek obstane in se potem z rastočo hitrostjo pospeši v nasprotno smer. Pri kratkih osvetlitvah moramo seveda vzeti veliko odprtino.

Pazi! Navadi se, da boš po vsakem snemanju zavrtel film takoj za eno številko dalje. Potem si brez skrbi, da ne boš dobil dveh posnetkov na istem kosu filma. Premeteni fotografi pa zavrté film samo toliko dalje, da se naslednja številka komaj vidi. Šele neposredno pred naslednjim posnetkom ga zavrté še toliko, da je številka sredi okenca. Tako je film v aparatu vedno napet, kar je zelo važno za ostrino slike. Film pa smeš vrteti samo, kadar je aparat raztegnjen, ne pa sklopljen. Ako je aparat sklopljen dobiš na filmu vrsto vzporednih črt, ki so podobne telegrafskim žicam in ti film popolnoma pokvari. Ako uporabljaš panhromatski film, moraš imeti rdeče okence s številkami zakrito s kosom črnega obliža, ki je navadno filmu v ta namen priložen. Novejši aparati pa imajo posebno ploščico, s katero okence lahko zapreš in ga odpreš samo med vrtenjem, da vidiš naslednjo številko.

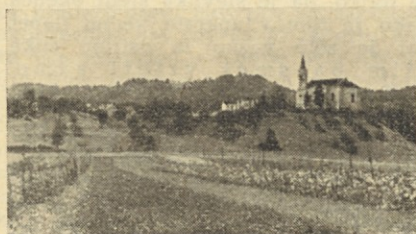
Franc Bajd

NAJMLAJŠI ROD

Zgodovinski podatki mojega rojstnega kraja. — Približno dve uri jugovzhodno od Radeč pri Zidanem mostu se nahaja na malem gričku na desnem bregu Save lepa vas, ki šteje kakih 30 hiš, Boštanj. Vas je dobila svoje ime od bližnjega gradiča Boštanj, ki se je zvalo nemško »Savenstein«. Ime je torej nemškega izvora, saj so bili lastniki gradov in veleposestev po slovenskih krajih le nemški graščaki. Sedaj je lastnik tega gradu veleindustrijalec Jakil. — Vas Boštanj ima kaj zanimivo zgodovino in lepo ter ugodno lego. Leži ob cesti, ki veže Zidani most—Zagreb. Bližina Save daje tej cesti zvezi toliko mikavnejše lice. Cesta pri Zidanem mostu se vije do Radeč globoko pod višino železniškega tira, tesno ob Savi do mostu pri Radečah. Od Radeč gre dalje skozi temne gozdove, polja, pod strmimi pobočji gora, mimo vino-

gradov, zopet skozi polja, ob robovih skalnih gor, sploh same izpremembe. Nekaj minut od Boštanja pri Dolenji vasi se izliva v Savo rečica Mirna. Bližina vode, gozdov itd., je privabila semkaj že zgodaj razne narode, ki so se tu naselili. V bližnjem Dvorcu je bila večja rimska naselbina. To potrjujejo razne izkopanine, ime Dvor pa znači, da je stala tukaj zgradba kakega bogataša. Blizu tam — pod gozdom — je pristava boštanskega groščine »Gomila«. Ime »gomila« znači grob. In res so tu v neposredni bližini velika rimska grobišča, ki so deloma že raziskana. Po raznih izkopaninah sodeč, bi sklepali lahko tudi na bivanje starih Kelto v tem kraju. Posebno se to opaža v bližnjem Mrtovcu, pol ure oddaljenem od Gomile. Tam je še nekaj neraziskanih keltških grobišč. Raziskovanje v teh krajih pa bi bilo jako težavno, ker je

kraj gozdnat, porasel večinoma z odraslimi smrekami. Na Gomili je stanovala nekaj časa sv. Hema, grofica Krška, kasneje pa Mardaxi in Lambergi, ki so pokopani na boštanjskem pokopališču. — V 16. stoletju je bil Boštanj pozorišče kmetskih uporov. Leta 1515. za časa prvega večjega kmetskega upora, so kmetje poleg nekaterih drugih gradov razdejali tudi boštanjski grad, ki je bil sezidan na strmini nad Savo. Sedanji grad so sezidali pred nekako 150 leti na ravnini ob cesti. V boštanjskem gradu je bila svoj čas »kresija«, to je okrožno sodišče, ki je sodilo tudi težje zločine. Nekaj minut nad Boštanjem so »Gavge«, kjer so take zločince obešali.

Vas Boštanj

Najbrže pa je marsikdo po nedolžnem prišel na »gavge«, saj je bil posebno kmet v tej dobi skoro brez vsakih pravic. Morda je bil tudi to eden izmed mnogih vzrokov, da je bila ravno ta graščina med prvimi razdejana za časa prve kmetске vstaje. — Predno je stekla železnica Zidani most — Zagreb (pred 80 leti), je bilo na desnem savskem bregu kaj živahno. Savski valovi so nosili precej velike, težko otovorjene ladje, spremljane od brodnikov in potnikov navzdol proti jugovzhodu. Med drugimi je bila broderska postaja tudi na Brodu pod Boštanjem, kateri pove že ime, samo ne glede na to, da so tukaj pred 50 leti, ko še ni bil most pri Sevnici čez Savo gotov, prepeljevali ljudi in živali z brodom. Prazne ladje so vlačili nazaj z živino. V ta namen so zgradili pod glavno cesto posebno pot, da je lahko hodila živina in vozniki. Bilo je to brodarstvo zelo naporno,

toda dalo je ljudem mnogo zaslužka. Prav zadnje pa je bilo vzrok, da so se nekateri — predvsem vozniki — krčevito branili železnice. Zgodovina o gradnji železnic bi nam o tem lahko marsikaj povedala. — Na prijaznem holmu, blizu izliva Mirne v Savo, je Tariški grad, nekdanji last nemškega graščaka. Ta gradič so kupili okrog leta 1900. salezijanci. Sicer pa kongregacija salezijancev nima razen gradu dosti zemljišča, ker je bilo nekdanj skoro vse veleposestvo parcelirano in prodano kmetom. — Približno 4 km od Boštanja je ob Savi lep gradič Impolca, sedaj last g. Bamberga iz Ljubljane, njegovo letno bivališče. Od tod vodi precej strma cesta skozi temen gozd in mimo vinogradov na poldrugo uro oddaljeni Studenec, od koder je lep razgled po širni savski dolini daleč na Hrvaško in na bližnje Gorjance. Nad Boštanjem, slabo uro hoda od vasi je Topolovec, priljubljena božja pot. Na vznožju tega prihajajo na površje okamenele morske školjke. Z vrha Topolovca je tudi lep razgled na vse strani. Vidi se od tukaj tudi očak doljenj hribov, ponosni Kum z dvema cerkvama. Še ne pol ure od tod je vas Okič, rojstni kraj pisatelja Antona Umeka-Okiškega; zopet pol ure od Okiča pa gradič Lepi dol, obdan od temnega gozda, nad globoko pod njim v dolini se vijočo Mirno. — Znamenit je bil ribolov na Mirni v Dol. Boštanju. Ribe so lovili kar z rokami v predpasnike. Na ta način so jih nalovili posamezni do sto. O veliki noči pa so privedili ribji bal, na katerem se je vrtelo staro in mlado. — Vrnimo se nazaj k opisu vasi. Sredi te je nekoč stala lipa s kamenito mizo, okrog katere so v poletnih večerih sedeli in modrovali vaščani. Bolj na koncu vasi stoji na prostranem trgu v gotskem slogu zidana cerkev, obdana s cipresami in lepotičnim grmičjem. Blizu cerkve stoji na eni strani enonadstropno poslopje — šola, na drugi strani pa v istem slogu zidano župnišče. Od tod vodi okrajna cesta na državno. V vasi je napeljana elektrika iz Karmelskega rudnika. — Ciril Musar, dijak 4. b razreda gimnazije v Celju.

Zaradi preobilnega gradiva za to številko, bomo nadaljevali povest »Agrarci« v naslednji številki.

Križanka „Velikonočni prt“

1		2	3		4	5		6	7		8	9		10
		11				12		13			14			
15	16					17							18	
19		20		21				22		23		24		
25			26				27		28		29			
30			31			32		33		34			35	
		36			37			38		39	40			
	41							42						
43		44			45		46				47			48
49	50		51	52		53				54			55	
56		57			58				59			60		
61				62		63		64				65		
66			67		68		69				70		71	
		72			73					74	75			
76							77							

Vodoravno:
1 judovski kralj, slaven po svoji modrosti, 6 mineral, 11 igralna karta, 12 mala rečica, 14 osebni zaimek, 15 egipčansko božanstvo, 17 žen. ime, 18 svoj. zaimek (franc.), 19 dobi človek pri krstu, 21 ni mehak, 22 ud izumrlega staroslovanskega plemena, 24 kos, 25 zmrznjeno močvirje v severni Aziji, 28 obokan hodnik (3. sklon), 30 plošč. mera, 31 števniki, 32 dvojica, 34 isto kot 18 vod., 35 predlog, 36 stara pijača, 37 morska ptica, 39 no, 41 hodi v šolo, 42 klobase, 44 vas južno Ljubljane, 45 velik kamen, 47 osebni zaimek, 49 živalski glas, 51 igralna

karta, 53 veznik (podredni), 54 osebni zaimek, 55 ab, 56 z blatom pomazan, 59 del dneva, 61 turški naslov, 62 vodna žival, tudi bolezen, 64 tečaj, 65 perutnina (3. skl. mn.), 66 nikalnica, 68 zlato zrno, 71 spolnik (franc.), 72 veznik, 73 kamnoseško orodje, 74 v morje segajoči del zemlje, 76 kraj Kristusove mladosti, 77 lekarna.

Navpično: 1 slov. pesnik in literarni zgod. (1836—1923), spolnik (franc.), 3 konica, 4 muzikalna drama, 5 sever (mednarodno), 6 del telesa, 7 prevara, 8 del obraza, 9 veznik, 10 razčlemba, 13 osebni zaimek, 16 ruska reka, 18 oblika gl. sedeti, 20 števniki, 21 bodica, 23 bilka, ki so jo dali Kristusu v roke, 24 pritrđilnica, 26 poslanec, 27 brst, 29 ljudožer, 32 madež, 33 pregovor, 36 čutilo (množina), 37 nota, 38 udav, 40 osebni zaimek, 43 gora v Siriji, 46 dejanje, 48 alfabet, 50 vodne rastline, 52 ujeda, 54 del nogometnega igrišča, 55 opis zgod. dogodkov po letih, 57 aa, 58 moško ime, 59 povodenj, 60 akademski naslov (okrajšava), 63 javno spoštovanje Boga in svetnikov, 64 del noge, 67 žensko ime, 69 gospe (okrajšava), 70 žival, ki rije pod zemljo, 72 predlog, 75 os. zaimek.

Naša poskušna številka ● Navodila naročnikom

Naša prva poskusna številka je razposlana. Vse naše zveste naročnike prosimo, da jo razpečajo med svojimi znanci na drugih šolah, sploh vsepovsod, kjer le boste mogli prodati kak izvod. Številka stane 1 dinar. Ker je v tej številki razpisanih toliko lepih nagrad, boste za to najmanjšo ceno pač lahko prodali prav vse izvode, ki ste jih dobili na šolo. Čim več jih bo kdo prodal — tem večjo možnost ima na dobiček. Fantje, pomislite — kolo, pa tudi za dekleta je priskrbljeno. Takoj na delo, saj je ta številka obenem propagandna številka. Vsekakor pa morate razprodati vse številke v najkrajšem času in takoj izročite ves denar gg. poverjenikom, ki ga bodo nakazali naši upravi. — Ob tej priliki pa Vam voščimo prav lepe in sončne velikonočne praznike! Uredništvo in uprava.

Dobra knjiga je najlepše razvedrilo!

Dijakom meščanskih šol in gimnazij priporoča

KNJIŽNA ZALOŽBA TISKARNE MERKUR V LJUBLJANI

v nakup sledeče knjige:

Jurčič: Sosedov sin — dr. Škerlj: Človek — Beecher-Stowe:
Koča strica Toma — Goethe: Egmont — Horatius Flaccus:
Satire in pisma — Storm: Jezdec na sercu — Neruda: Malo-
stranske povesti — Kersnik: Kmetške slike — Cellini:
Življenje — Hugo: Izbor proze.

Vseh deset mehko vezanih knjig velja din 120.—, v celo
platno vezanih pa din 180.—.

Zelo zanimive so tudi tele mladinske knjige:

Popofovane po zvezdi Večernici (din 12.—),
Pesmi o kraljeviču Marku (din 24.—),
Martin Napuh, pravljica (din 10.—)
Rudi (din 15.—) itd.

Pišite

KNJIŽNI ZALOŽBI TISKARNE MERKUR V LJUBLJANI, GREGORČIČEVA ULICA 23
po seznam in cenik.

Odlična

kolesa

za ture in sport

A. GOREC

poleg nebotičnika

d. z. o. z.

Vsi deli in popravila

NE NAJNIZJA, primerna
cena kvalitete —
to je za Vas!